

Brezkompromisen boj za ekonomsko stabilizacijo

Jeseni bo minilo deset let, odkar je tovariš Tito s sodelavci vsem organizacijam in članom Zveze komunistov Jugoslavije poslal pismo, ki je s svojo konkretno in akcijsko vsebino v celoti aktualno še danes. V tem času sta bila X. in XI. kongres, za nami pa je tudi XII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije in v dokumentih vseh teh kongresov so tudi ugotovitve in naloge, ki jih je opredeljevalo že navedeno pismo. V pismu in v kongresnih dokumentih se predvsem ponavljata dve značilnosti: preveč besedno uresničevanje sprejetih nalog in opredelitev ter zaostajanje družbene zavesti samoupravljalcev in idejnopolične usposobljenosti članstva Zveze komunistov za potrebami družbenopolitičnega trenutka. Zveza komunistov mora biti na čelu idejnopolične in materialne bitke pri uresničevanju ekonomske stabilizacije.

Pismo izpred desetih let predvsem opozarja na izvrševanje sklepov in akcijskega programa glede omejevanja investicij in ostalih oblik potrošnje v okviru razpoložljivih sredstev, zmanjševanje izgub, realizacijo sklepov s kmetijskega področja, spreminjanje položaja delovnih organizacij na področju bančništva in blagovnega prometa v državi in s tujino, kar največji mobilizacijo za dvig produktivnosti dela in zvečanje dohodka, razvoj sposobnosti in ustvarjalnosti, krepitev družbene zavesti in delovne discipline, zoperstavljanje vsem oblikam potrošniške psihologije, pojavom nevestnega odnosa do dela in družbenih sredstev, malomarnosti ter vsem oblikam razsipništva in potrošniške miselnosti.

Poleg drugega je pismo opozorilo na slabosti, ki so bile vzrok, da so bile organizacije in vodilni organi Zveze komunistov nedosledni, neučinkoviti in omahljivi pri izvrševanju sprejetih sklepov. Med drugimi je bil poudarjen vpliv birokratske mentalitete, drobnolastniške stihije in malomeščanske miselnosti, kar se je odražalo z nadomeščanjem načelne politike s politikantstvom in prodorom različnih političnih pritiskov, ki so jih podpihovali tudi sovražni elementi v naši državi ali iz tujine. Pismo je opozarjalo tudi na vkoreninjenost oportunitizma, toleriranje pogledov in političnega obnašanja, ki je nasprotovalo ideologiji in politiki Zveze komunistov, na pojave idejnopolične in akcijske razcepljenosti.

Samo z brezkompromisnim bojem za izkoreninjenje takšnih pojavov in z radikalnim spreminjanjem obnašanja vseh nosilcev gospodarske aktivnosti, vseh organov, odgovornih za gospodarske tokove v naši državi, je bilo poudarjeno v sporočilu komunistom, bo uspela stabilizacija gos-

podarstva. Če pa slabosti ne bomo odpravili to lahko ogrozi naše gospodarske rezultate. Tudi XII. kongres, ki se je končal pred dobrim mesecem, je v celoti potrdil takratne ocene in razmišljanja. Celo ostreje so bile razprave in ocene, ki so jih sporočali delegati na kongresu, da je potrebno takoj mobilizirati članstvo da bolj poglobljeno dela na vseh področjih življenja in dela in preiti iz apatičnosti obravnav, mlačnosti, premajhne zainteresiranosti v odločno akcijo za spreminjanje slabosti. In prav kongres je ocenil in ugotovil: kljub temu, da so v posameznih družbenih organih, organizacijah združenega dela in drugih institucijah združenega dela na vodilnih mestih komunisti, so ti nesposobni spreminjati slabosti. Zato je potrebno v takih primerih odločno pomladiti kadre in omogočiti prevzem odgovornih nalog preizkušenim mladim aktivistom in strokovnjakom, ki so se pripravljali spopasti s problemi v posameznih sredinah delovnih in življenjskih okoljih.

Danes je prav zaradi vprašanja slabosti iz leta v leto in nakopičenih težav vsem jasno, da nekatere slabosti, ki bi jih lahko že v preteklosti odpravili, močno občutimo. Povsem razumljivo je, da so kongresne razprave tako odločno poudarjale skrajno zaostrovanje odgovornosti in stalno kontrolo izvrševanje nalog, pa tudi odgovornost tistih, ki so v minulem desetletnem obdobju dovoljevali odstopanje od dogovorjene politike in razvojnih usmeritev. Žal pa smo nasprotno mnogim odgovornim za odstopanja v preteklem obdobju ob zamenjavi izrekli zahvale in jih celo postavljali na odgovorne družbene funkcije, namesto da bi jih klicali na odgovornost.

Tudi na drugi seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije, ko so razpravljali o aktivnostih Zveze komunistov Slovenije po devetem kongresu ZKS in o pripravi na XII. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, so ugotavljali, da so poleg dobrih rezultatov na nekaterih področjih družbene reprodukcije pri uresničevanju planskih usmeritev in pri izvozu še vedno porušeni blagovno denarni

odnosi, ki so poleg nizke produktivnosti dela temeljni razlog naše nestabilnosti in nizke konkurenčnosti v mednarodni menjavi, da osebna, zlasti pa skupna poraba bistveno odstopata od planskih predvidevanj, da sredstva za osebne dohodke rastejo bistveno hitreje, kot to dovoljuje resolucija.

Ob teh in drugih ugotovitvah je na omenjeni seji predsednik centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Andrej Marinc opozoril, da mora boj za ekonomsko stabilizacijo postati brezkompromisen, ker je sestavni del boja za našo neodvisnost in perspektivo. "Ob konkretnem obnašanju bo potrebna tudi diferenciacija", je nadaljeval. "Razmejitevne črte za našo dejavnost so jasne. Prenehati moramo z verbalizmom in zahtevati akcijsko naravnost. Ne smemo še naprej dovoljevati lagodnosti, neangažiranosti ali celo nasprotovanja".

Odgovornost moramo zaostri na vseh ravneh in v zvezi z vsemi vprašanji. Pri tem mislim tudi na odgovornost ljudi na vodilnih položajih in na odgovornost komunistov v organizacijah združenega dela, družbenopolitičnih skupnostih, v socialistični zvezi, sindikatih in drugih družbenopolitičnih organizacijah.

Zveza komunistov po republikah in pokrajinah je odgovorna za našo skupno politiko in izvrševanje nalog, še posebej na področju gospodarstva, ki zadevajo razvoj naše socialistične samoupravne skupnosti v celoti — celotno jugoslavijo. Skupno so odgovorni za varnost države, za uspešen odpor proti vsem, kar grozi njeni svobodi, neodvisnosti in mirnemu socialističnemu razvoju. Kljub slabostim, pomanjkljivostim in odstopanjem ter zaostrenim gospodarskim težavam in protislovju ter neugodnim vplivom svetovnih gospodarskih gibanj in mednarodnega političnega položaja je XII. kongres objektivno ocenil dinamičen razvoj, ki smo ga dosegli v zadnjih štirih letih, visoko raven materialne in socialne varnosti delovnih ljudi. Družbeni proizvod pa po stopnji 6,3% na leto. Vsako leto je bilo na novo zaposleno več kot 200.000 delavcev. Razvili smo tehnično in tehnološko podlago gospodarstva. Pomembne rezultate smo dosegli tudi na področju izobraževanja, znanosti, kulture, socialnega varstva. Dosegli smo raven srednje razvite države, čeprav se kažejo nekatera strukturna in druga neskladja v reprodukciji, ki so značilna predvsem za države v razvoju. To je le nekaj rezultatov, ki se jih je XII. kongres dotaknil ter jasno ločil in opredelil slabosti od uspehov.

Zato z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da je zadnji kongres potrdil kontinuiteto jugoslovanske revolucije, katere podlaga je trdna opredelitev delavcev in občanov za

(Nadeljevanje na 2. strani)

Glasiło delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajatelj svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevec, Marjan Sigulin, Toni Skušek, Srečo Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marijana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, lektorica prof. Vesna Tomc.

Telefon uredništva 556 021 (n.c.) interna 202, 246 — Tiska Tiskarna Ljubljana.

Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72

julij

4

Skupina borcev Tomšičeve brigade ob topu na Bojancih 4. julija 1943.

1937

je bil v Ljubljani sestanek zaupnikov Kmečko-delavskega gibanja iz vse Slovenije. Ker so mačkovci izstopili, so na sestanku izpopolnili izvršilni odbor. V resoluciji so poudarili nujnost takojšnje združitve vseh demokratičnih sil v državi in zahtevali novo vlado, razpust skupščine, odpravo izjemnih zakonov in svobodne volitve.

1937

je bil v Ljubljani ustanovni občni zbor Delavske sloge, podporne gospodarske zadruga slovenskega delavstva, ki so jo organizirali komunisti.

1941

je politbiro CK KPJ sklenil na seji v Beogradu, v hiši Vladislava Ribnikarja na Dedinju, naj prerastejo sabotažne akcije v vseljudski upor proti okupatorju, odporne skupine pa v partizanske odrede; nadalje je sklenil ustanoviti glavni štab partizanskih odredov pod vodstvom Tita, imenoval borce partizane in določil petokrako zvezdo za njihov znak. Po sklepu te seje so člani politbiroja odšli s posebnimi partijskimi in vojaškimi pooblastili v posamezne pokrajine.

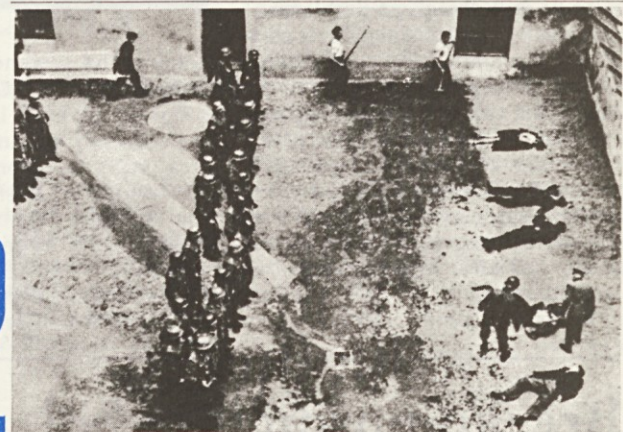
1941

je bil ustanovljen GŠ partizanskih odredov Srbije, pri mestecu Krupnju pa so uporniki prvič napadli sovražnika.

Iz koledarja ZK Jugoslavije

julij

22

Streljanje 100 talcev po nacistih v »Starem piskru« v Celju na ta dan leta 1942.

1919

so se v Mariboru uprli štirje slovenski polki. Upor je še isto noč zadušil karlovški polk. Uporniki so bili povezani z garnizijami v Varaždinu, Celju in Ljubljani ter z vojaštvom v Dravogradu, kjer so prav tako pripravljali upor. Voditelje mariborskega upora so obdolžili boljševizma in jih ustrelili.

1941

praznujemo dan vstaje slovenskega naroda v spomin na začetek organiziranih napadov partizanskih enot v Sloveniji na okupatorje in njegove objekte.

1942

so Nemci prodrli do Elbrusa.

1944

(22. in 23.) je 3. udarna brigada »Ivana Gradnika« zavzela postojanko Rihemberk na Krasu.

TUDI DRUGA TURBINA NA HE GRABOVICA SE VRTI

S prav nič manjšim zadovoljstvom kot ob prvi turbini nas je navdalo sporočilo s HE Grabovica, da se je 16. julija ob 9.20 uri zavrtel tudi drugi agregat.

Dobava in montaža litostrojskih turbin na tem energetskem objektu prav gotovo pomeni v tehničnem in rokovenem pogledu izjemen uspeh.

E T O

Za nami je 12. kongres ZKJ

Naš delegat na kongresu je bil Franc ČOPI, kvalificiran ključavničar, rojen leta 1941. V Litostroju je zaposlen že 20 let in, kot sam pravi, ne namerava zapustiti svojega delovnega mesta v delavnici. Vseskozi je bil močno vpet tudi v družbenopolitične funkcije in jih je zavzeto in odgovorno opravljal. Zdaj je že drugo mandatno dobo sekretar OO ZK v tozdu IVET, bil je predsednik samoupravne delavske kontrole v Litostroju, je član najrazličnejših samoupravnih organov, med drugim pa je bil tudi delegat na 8. kongresu ZKS in sedaj na 12. kongresu ZKJ. Pred kratkim pa je končal tudi srednjo politično šolo pri CK ZKS.

P srcu in prepričanju je Franc Čopi delavec iz baze, torej človek, ki pozna problematiko tovarne in sedanjega gospodarskega ter političnega trenutka. Zaveda se, da dober komunist ni tisti, ki redno prihaja na sestanke in redno plačuje članarino, temveč mora biti tudi dober in odkrit delavec. Odkrit v tem pomenu, da je sposoben in toliko pošten, da zna izreči kritiko pa tudi samokritiko. Po njegovem mnenju se ne smemo več skrivati za kolektivno odgovornost, ampak se moramo spet odkrito pogovarjati med seboj, kdo dela prav in kdo ne. Seveda pa to ni naša edina naloga. Hitreje je treba urediti dohodkovne družbenoekonomske odnose, hitreje se je treba povezovati in dogovarjati, predvsem pa je treba več in bolj delati. Smo pač v tako težkem gospodarskem položaju in skrajni čas je, da se s težavami dodobra in dokončno spoprimemo. Krivda je v glavnem v tem, ker sistema samoupravljanja nismo izvajali dosledno. Posledica takega obnašanja so seveda tudi sedanjí najrazličnejši administrativni ukrepi, ki pa bodo lahko le začasen izhod iz krize. Tak

način reševanja stvari pač ne more biti naša trajna opredelitev, saj ni združljiv z našim družbenopolitičnim razvojem in usmeritvijo. Po mnenju tovariša Čopija morajo komunisti urediti stvari najprej pri sebi, to pomeni, da se morajo začeti obnašati veliko bolj odgovorno, treba pa bo tudi bolj pripravi vstopna vrata v Zvezo komunistov. Po drugi strani pa bi lahko izstopna vrata bolj odprli.

V Zvezi komunistov je namreč veliko število ljudi, ki s svojim negativnim zgledom delajo organizaciji več škode kot koristi. Zato moramo končno doseči, da ugleda te organizacije ne bodo kvarili ljudje, ki so v partiji, pa niso pravi komunisti.

Delegati na 12. kongresu ZKJ so razpravljali o vsem tem pa še o velikih drugih stvareh. Z glavnimi mislimi in sklepi smo se že seznanili preko sredstev javnega obveščanja. Za nas je sedaj zanimivo mnenje tovariša Čopija o kongresu, o poteku dela kongresa, o prispevku, ki ga je pripravil v imenu Litostroja in o njegovih splošnih vtisih.

Franc Čopi: Vtisi s kongresa

"Biti izvoljen za delegata na kongres jugoslovanskih komunistov je prijetna čast in ponos slehernega komuniste. Ko sem bil na OK ZKS Ljubljana-Šiška izvoljen za delegata, skoraj nisem mogel verjeti, da je to res. Mislim pa, da ne gre prezreti dejstva, da je moja izvolitev predvsem zasluga kolektivnega dela vseh komunistov in ostalih samoupravljalcev v Litostroju. Zavedati se moramo, da posameznik ne predstavlja veliko in ne more reševati vseh problemov. Zelo veliko pa posameznik lahko stori, če ima pravi pristop do nekega problema.

Kongres jugoslovanskih komunistov je trajal od 26. do 29. junija in sem ga nestrno pričakoval. Ko sem prišel tja, sem bil zelo presenečen. Ko vidiš na enem mestu zbranih toliko komunistov, ki so prišli iz cele Jugoslavije, da bi ocenili in analizirali sedanje stanje v državi, te presune, obenem pa prevzame skrb zaradi odgovornosti in uspešnosti dela.

Kongresni center Sava v Beo-

gradu je bil svečano pripravljen za pričetek kongresa. Glavni referat na kongresu je imel Dušan Dragosavac. Omeniti moram, da se je kongres začel s spominom na vse revolucionarje, ki smo jih v preteklem obdobju izgubili. Kongres je delal v šestih komisijah. Sam sem sodeloval v komisiji za družbenoekonomske odnose, katera je štela okoli 600 delegatov. Od tega

Brezkompromisen boj za ekonomsko stabilizacijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

socialistično samoupravljanje, za Jugoslavijo kot federativno skupnost enakopravnih narodov in narodnosti, za njihovo bratstvo in enotnost, neuvrščeno politiko, svobodo, za demokratične ekonomske in politične odnose. To pa je tudi ena izmed odlik, po katerih se bomo verjetno kongresa še dolgo spominjali ter bo ostal vodilo našemu delu. Ni lahko v tako zaostrenih razmerah kritično poudariti glavne slabosti, jih razčleniti ter začrtati nove smeri aktivnosti. Prav to pa je največja odlika in veličina zadnjega srečanja komunistov, saj so bile ob poudarku kontinuitete naše revolucije kritično izpostavljene slabosti, ki že dalj časa škodijo našemu življenju in delu. Začrtane

so bile nove poti akcij za njihovo razreševanje. Na nekatera od teh področij pa je pred desetimi leti opozarjalo tudi pismo najvišjega vodstva Zveze komunistov Jugoslavije.

Zato mislim, da mora biti XII. kongres Zveze komunistov prelomnica v naši srditi bitki za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, ki jo narekujejo vplivi neugodnih gospodarskih gibanj in politični položaj v svetu, pa tudi naša lastna nedoslednost pri uresničevanju sporočil zadnjih dveh kongresov. Prepričan sem, da ob skupnem odločnem delu uspehi ne bodo izostali.

M. S.

se nas je prijavilo k razpravi 250. Naš prispevek, katerega smo pripravili za razpravo, sem moral oddati, ker nisem prišel na vrsto za referat. Naj omenim, da sem šel na kongres v pričakovanju odločilnih in konkretnih sklepov. Lahko rečem, da so se pričakovanja uresničila. Kongres je bil zelo kritičen do sedanjega stanja, mobilizacijski in konkreten. Mislim, da se ga bomo spominjali še dolgo časa.

Kongres je opredelil, da družbenoekonomska osnova je in ostaja socialistično samoupravljanje. Nosilci smo vsi delovni ljudje. Na kongresu je bilo jasno rečeno, da smo v težkem gospodarskem položaju. Obnašanje nekaterih skupnosti, organov in raznih organizacij kaže, da tega položaja ne jemljemo dovolj resno, oziroma ga celo podcenjujemo. To pa pomeni, da moramo temu pozivu slediti vsi ter vsak v svojem okolju storiti vse, da bo samoupravljanje postalo prevladujoč odnos.

Lahko rečem, da so prizadevanja naših delavcev dobila močno oporo v sprejeti resoluciji o uresničevanju gospodarske stabilizacije, to pa je neločljivo povezano z razvojem socialističnih samoupravnih družbenoekonomskega odnosa. 12. kongres je tudi nadaljevanje socialistične revolucije in končnega obračuna z nedoslednostmi in omahovanji v naši družbi, še posebej pa v Zvezi komunistov. Kongres je bil zelo jasan, ko je ugotovil, da je osnova za razreševanje sedanjih težav le samoupravljanje in naš odnos do delegatskega sistema. Kongres nas je spomnil še na nekaj, kar je že pokazala tudi praksa: da ne moremo in ne smemo pozabiti na to, koliko ustvarimo. Zato je toliko bolj pomemben njegov poziv, da moramo spremeniti to spoznanje v geslo: "Ustvarimo več, da bi imeli več za naše potrebe!" Osnova vsega pa je načelo delitve po delu in rezultatih dela, katero velja tako za posameznika, kakor tudi za ožjo in širšo skupnost. To pa zahteva odgovornost, predvsem tistih, ki so na vodilnih položajih in se pred njihovim slabim delom ne bi smeli več slepiti. Tega nam ne dovoljujejo niti družbene niti gospodarske razmere, kot tudi ne zapleti v svetu.

Ves čas dela kongresa je bila prisotna zahteva po krepitvi učinkovitosti ZK in po njenem usposabljanju, da bi kar najhitreje in učinkovito uveljavili vlogo ZK v družbi. Skrajni čas je že za učinkovitejšo in odgovornejšo obnašanje slehernega člana ZK kjerkoli dela in živi.

Zadnji dan je bilo plenarno zasedanje, na katerem smo delegati slišali ocene dela posameznih komisij. Iz poročil je bilo razvidno, da so bili delegati zelo kritični do vseh negativnih pojavov v naši družbi. Kar pa je najbolj važno — delegati so predlagali rešitve za sedanje težave. Kongres je izvolil tudi novo vodstvo CK ZKJ. Za predsednika predsedstva z enoletnim mandatom smo izvolili Mitjo Ribičiča. Tovariš Ribičič je podal tudi sklepno besedo z uvodnimi mislimi "v ofenzivo za ekonomsko in politično stabilizacijo!" Bistvo sklepne vsebine je v tem, da je 12. kongres izrazil enotnost ZKJ in najširših političnih sil naše družbe. To je bil kongres zaupanja v delavski razred. Poudarjeno je bilo, da mora ta kongres predstavljati preobrat v boju ZK proti vsem oblikam nacionalizma in ostalih pojavov v naši družbi. Prepričan sem, da je kongres opravičil svoja pričakovanja ter dal konkretna napotila in smernice za reševanje sedanjega stanja, kar smo tudi vsi pričakovali. Od nas pa je sedaj odvisno v koliki meri bomo sposobni te konkretne napotke uporabiti v praksi in stvari začeli spreminjati, ne pa le pojasnjevati. Z večjo aktivnostjo komunistov in odločnejšim bojem slehernega lahko dosežemo že tako znano geslo, da preidemo od besed k dejanjem. Ko pa to poudarjamo, ne smemo pozabiti na našo enotnost, ker se le enotni lahko upremo vsem slabostim, ki jih vsi skupaj čutimo in se jih tudi zavedamo!"

Obiskali so nas ...

V ponedeljek, 28. junija, so nas obiskali gojenci vojaške akademije kopenske vojske iz Beograda, ki so na praktičnem urjenju na Velikih Blokah v naši republiki.

Z zanimanjem so si ogledali proizvodni proces in posamezne izdelke, ki so bili v fazi montaže.

Ob koncu ogleda je bil v jedilnici TVN razgovor, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov pa so na kratko predstavili našo delovno organizacijo.

V razgovoru je goste najbolj zanimalo področje proizvodnje, predvsem kako uspevamo v teh zaostrenih pogojih gospodarjenja in pomanjkanja reprodukcijskega materiala normalno proizvajati. Zanimali so se še za delovanje sindikata, zagotavljanje socialne dejavnosti delavcev ter športno rekreativno dejavnost.

Ob zaključku so nam v spomin na srečanje izročili spominsko plaketo.

M. S.

7. julija nas je obiskala skupina študentov iz Hong Konga, ki na dvome-sečnem potovanju po Evropi proučuje vzhodno-evropske gospodarske in politične projekte. Obisk je organizirala Ekonomska fakulteta v Ljubljani, med drugimi delovnimi organizacijami v Ljubljani pa so si azijski študentje ogledali tudi Litostroj. Ni jih toliko zanimala sama proizvodnja, kot sistem samoupravljanja in odločanja. Tako so zastavljali največ vprašanj v zvezi s socialnim skrbstvom, otroškim in pokojninskim varstvom, s stanovanjsko problematiko, o delitvi osebnih dohodkov, zanimali so jih naši sedanji pogoji gospodarjenja, izvoz in druge težave pa tudi uspehi, ki jih dosežemo. Čeprav izgledajo izredno mladi, so to študentje, ki so stari med 22 in 26 let. Veseli so bili lepega sprejema v Litostroju, vse delavce pa lepo pozdravljajo in jim želijo veliko uspeha pri nadaljnjem delu (Foto: M. M.)

Talec

Zvezde ugašajo, budi mestna se četrt,
po cesti se kolona dolga vije.
Žvenket orožja, trd korak ob tlak bije,
neslišno s kolono gre smrt.

Mladi mož med peščico vojakov koraka,
v daljavo njegov pogled je uprt.
Ve, da na polju tam zunaj čaka ga smrt,
da mati uboga obupano plaka.

Ponosno vzravnan na morišče prispe,
še enkrat se nazaj v mesto ozre,
nato mu roka morilska zaveže oči.

Niti smrt ne zlomi zvestega sina,
njegov zadnji je klic: "Živi naj domovina!"
In spet eden najboljših obleži.

(V spomin talcem, leta 1942 streljanim
za smrt bana Natlačena)

F. Ušaj

TURBINSKA OPREMA IN CENENOST IZGRADNJE MALIH IN MANJŠIH HIDROELEKTRARN V DOMAČIH RAZMERAH

Toda reke odtekajo ...

V zadnjem času na veliko obravnavamo in pišemo o upravičenosti izgradnje malih in manjših hidroelektrarn ter o njihovi vlogi v energetske in ekonomskem sistemu pri nas, nasploh pa te ugotovitve veljajo tudi drugod.

Spoznanja, da je energija najbolj cenjena tedaj, ko je ni dovolj, da energija vodnih virov ni in ne more biti edini vir energije, da cene energije rastejo s povpraševanjem, oziroma, da je cenena energija zelo relativen pojem, so dokaj otipljiva in jih je tudi moč primerno ovrednotiti. Zlasti pa so ta dejstva tipična za pravilnejše vrednotenje energije iz malih in manjših elektrarn o kateri je vsaj pri nas in tudi drugod vse (pre)več govora in (pre)malo akcij, saj se je izkazalo, da so slednje lahko še kako pomembne tako iz energetskih kot iz drugih družbeno zanimivih vidikov.

Čeprav je tako pridobljena energija na prvi pogled nesorazmerno draga (če gre za res racionalne projekte), saj je že sama izgradnja sorazmerno zapletena in najverjetneje dolgotrajna, pomisleki zbledijo, če upoštevamo tudi prednosti, ki jih vodni energetski viri nedvomno nudijo. Energija vodnih potencialov je namreč ena redkih oblik energije, ki je obnovljiva, ekološko gledano čista in posredno pomembna tudi iz poljedelskega vidika in iz vidika zaščite zemljišč pred erozijo in poplavami, kar navsezadnje tudi ni zanemarljivo.

Našteli smo torej precej značilnosti, ki govorijo v prid večji izrabi manjših vodnih sil v domačih razmerah. S tem bi preprečili povsem nekoristen odtok naravnega bogastva dežele, kajti že odtekanje rečic in potokov (če odmislimo povsem zanemarljivo problematiko neizkoriščanja vodotokov primernih za izgradnjo večjih in velikih hidroelektrarn v Črno in Jadransko morje) nikakor ni opravičljivo. Vsekakor so zanimivi vplivi, ki jih ima oprema hidroenergetskih objektov, predvsem turbinska, na ekonomske pokazatelje manjših hidroenergetskih objektov, kar je pogosto odločilno za pozitivne ocene, ki vodijo k izgradnji ali pa odvrtačajo investitorje od zaključka projektov in začetka pripravljalnih del. Znano je, da vprašanje cene-

nosti izgradnje malih in manjših hidroelektrarn ne more biti edini kriterij, da pa je ekonomika v veliki meri odvisna od najrazličnejših činiteljev — vse od ustrezne izbire najprimernejših lokacij naprej. Upoštevati moramo, da so lokacije s sorazmerno visokimi, ekonomsko zlahka izrabljivimi padci vse manj razpoložljive, kar daje izreden pomen prav racionalni izbiri optimalnih tehničnih rešitev opreme, ob upoštevanju primerne, funkcionalne zahteve, kar zagotavlja sprejemljive vzdrževalne oziroma obratovalne stroške naprav na nizkih in srednjih padcih, ki naj bi jih investicija hkrati z odplačili prenesla.

Poleg tega pa mora biti racionalna tudi ustrezna tehnična rešitev dovodnih in odvodnih sistemov in primerna izbira opreme glavnih agregatov s sistemi upravljanja, kar lahko včasih tudi odločilno vpliva na pozitivno odločitev o izgradnji objekta.

Naloga turbinskih proizvajalcev je torej med vsemi ostalimi udeleženci, od načrtovalcev do investitorjev verjetno ena najpomembnejših, saj so prav od tehničnih rešitev, obratovalnih lastnosti in izmer vodne turbine, zapiral in regulacijskih naprav posredno odvisni tudi parametri ostale opreme (na primer električnega generatorja, obsega potrebnih gradbenih del, posebno strojnih in tlačnega cevovoda ter seveda njihovi cenovni pokazatelji, ki kot že rečeno odločilno vplivajo na že omenjene odločitve).

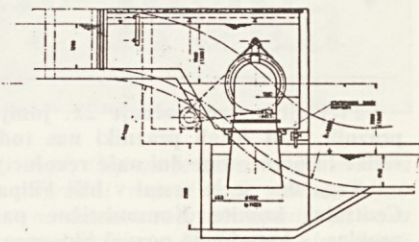
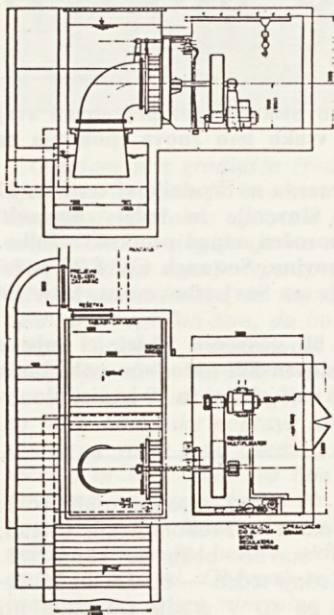
V zvezi z navedenim se nekako pojavlja tudi vprašanje zmanjševanja investicijskih stroškov na račun cenenosti tehničnih rešitev turbinskega dela opreme, vključno regulatorja. Predturbinska zapirala lahko navzlic njihovemu vplivu na velikost trajnih energetskih izgub postrojenja v prvem približku zanemarimo. Gre za dilemo stopnje poenostavitve tehničnih koncepcij agregatov, na primer v smislu skupne ali agregatne standardizacije, kar gre pogosto na račun pretirane poenostavitve izvedb in grobega zanemarjanja energetskih pokazateljev turbine in s tem agregata ter postrojenja nasploh. V tem pogledu so mnenja strokovnjakov, ker so težko opredeljiva, v veliki meri deljena in celo oporečna. Potrebno je namreč razlikovati opremo, namembno grajeno v

poenostavljenih, energetske manj primernih izvedbah, in pa opremo, pri kateri so na primer izkoristki le malo nižji od opreme grajene tudi za izkoriščanje precej pomembnejših vodnih potencialov. Če namreč primerjamo razmere pri nas z razmerami v sosednjih deželah, potem kaj lahko ugotovimo, da pri nas še vedno prevladuje miselnost, da je na primer vpliv izkoristka turbine zanemarljiv, kar ima za posledico pretirano poenostavljeno turbinsko opremo, predvsem pa male elektrarne. Le-to pa vsekakor ne velja niti za sosednje in tudi druge evropske države, niti za prekmorje, če odmislimo seveda izredno nerazvite države, pri katerih tudi siceršnja zaostalost v določeni meri vpliva na tovrstna gledanja.

Glede na gornje, naj bi bil namen tega članka tudi spodbuditi nadaljnja razmišljanja v smeri energetskih pokazateljev turbinske opreme — predvsem malih in tudi manjših hidroelektrarn.

Sprememba takih gledišč in s tem povišane zahteve v pogledu običajnih navajanih (garantiranih!) izkoristkov bi namreč dolgoročno prispevale k najmanj 5 do 8-odstot-

Posodobljena vgradnja Francisovih malih turbin v odprtem jašku (za male padce) — Litostroj

opreme (na primer sistemov za prekrbo regulatorja z oljem), kar lahko dodatno prispeva k že navedenim ekonomskim učinkom oziroma manjši lastni rabi opreme.

Iz gornjih ugotovitev je možno zaključiti naslednje:

— da se gradnja malih in tudi manjših hidroelektrarn vsaj dolgoročno, če že ne kratkoročno, tudi v domačih razmerah še kako izplača,

— da morajo k ekonomičnejši izgradnji malih (manjših) hidroelektrarn več prispevati tako projektanti kot tudi izvajalci, pri čemer ne smemo izgubiti iz vida našete ekonomske kriterije tudi pri izbiri opreme — tudi za manjše hidroelektrarne,

— da je v tem smislu verjetno bolj smiselno nadomestiti tako imenovano "serijsko" izdelano opremo z individualno (eventualno grupno standardizirano) in energetsko popolnejšo. Pri tem lahko z večjim vložkom intelektualnih storitev in s skrajšanjem tehnološke razdelave (sicer še kako pomembne) dokumentacije ter same proizvodnje pridobimo na času, kar je osnovni pogoj pri tovrstni opremi (6 do 10 mesecev) v svetu,

— da je pravilno cenovno vrednotenje posameznih faz proizvodnje (predvsem delne dokumentacije) zelo pomembno in je potrebno predvsem slednjo obračunavati na več in ne le na eno izvedenko opreme,

— da je v smislu gornjih vidikov vloga Litostroja, s tem pa tudi vseh tozdov — od prodaje do projektantsko konstruktivnih ter izvajalskih udeleženk na tem področju, še kako pomembna in da so tudi dejavnosti večje kot je na prvi pogled pričakovati ("Kdor prej pride, prej melje" — je reklo, ki ga velja upoštevati!)

— da je boljše zasledovanje gibanj na področju prodaje opreme malih in manjših hidroelektrarn v Litostroju umestno čim hitreje tudi organizacijsko predvideti — tako imenovane inženiring kompletne opreme hidroelektrarn.

Gornje misli naj bi kot izsek iz celotne problematike vsaj malo prispevale k boljšemu vključevanju Litostroja na področju proizvodnje opreme malih in manjših hidroelektrarn v domačih razmerah, še bolj pa so verjetno pomembne za učinkovitejšo nastopanje Litostroja na tujih tržiščih.

A. Bracar

ŽE MULARIJA VE, DA VODA LAHKO MARSIKAJ VRTI, MI PA PUSTIMO, DA KAR TAKO TEČE MIMO

nem večjem izplenu energije iz novih objektov v izgradnji in tistih, ki so še v fazi projektiranja, pri čemer bi bil vložek dodatnih del pri opremi vsekakor zanemarljiv.

Posebno poglavje so, kot je že omenjeno, tako imenovane standardne ali tipizirane male turbine. Povsem zmotno je, vsaj po mojem mnenju, pretirano grupiranje posameznih (predvsem malih) hidroenergetskih objektov v smislu gradnje enake (serijsko izdelane) turbinske opreme, saj se v večini primerov izkaže, da delujejo kasneje tako izbrani agregati daleč od najugodnejših obratovalnih razmer — seveda z vsemi, že omenjenimi energetskimi posledicami. Le-to pa zaradi sorazmerno visokih celotnih investicijskih stroškov nikakor ni dopustno, še manj pa tehnično opravičeno. Poleg tega pa tak pristop, vsaj v večini primerov, ne doprinaša niti k zadovoljivim tehnološkim, še manj pa k primernim ekonomskim prednostim, tako izbrane opreme. V domačih razmerah se je namreč izkazalo, da ni bistvenih razlik v cenah povsem individualno ali serijsko izdelane turbinske opreme, kar je vsekakor specifično za vrednotenje del na področju in v prostoru, o katerem govorimo.

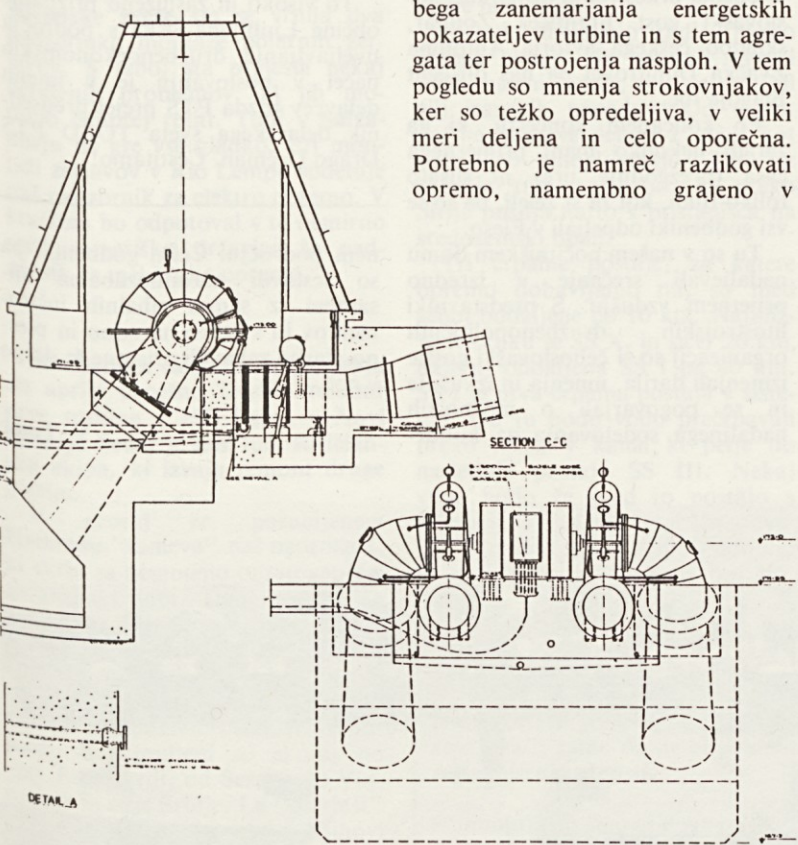
višjih izkoristkov v celoti. V teh primerih je moč računati, v najugodnejših razmerah, tudi na povečanje instalirane moči za 100 odstotkov in na izplen energije višji celo za 50%. Določene prednosti podaja tudi zamenjava pomožne

OBNOVA HE DOBLAR KONČANA

V začetku junija so bila s ponovnim zagonom tretjega agregata končana obsežna dela pri obnovi agregatov na HE Doblar. Med generalnim remontom, ki je letno zajel po eno turbino, so temeljito pregledali vso opremo, zamenjali izrabljene dele in opravili rekonstrukcijo turbinske regulacije. Zlasti srednja je pomembna, saj z vgraditvijo prvih domačih elektronskih regulatorjev (ISKRA—LITOSTROJ) predstavlja velik korak v avtomatizacijo upravljanja vodnih turbin, s tem pa se je tudi občutno zmanjšal uvoz tovrstne opreme.

Na priložnostnem srečanju po zaključku del so Soške elektrarne dale pismeno priznanje najzaslužnejšim; med njimi so tudi Litostrojčani.

ETO

Sodobna zasnova manjše elektrarne z dvojnim FT (HE Duffors) v izvedbi Leyland, Watson and Noble Consulting Engineers, Auchland New Zeland

V Šiški smo spet praznovali

Prejšnji mesec, točneje 22. junija smo Šiškarji spet praznovali svoj praznik. Kot ostali prazniki nas tudi ta vsako leto znova spominja na velike in pomembne dni naše revolucije.

Tega dne se je sestal v hiši Filipa Bernarda na Vodnikovih cesti št. 22 Centralni komite Komunistične partije Slovenije in izdal znameniti proglas, s katerim je pozval Slovence v oborožen napad proti sovražniku, v boj do dokončne osvoboditve naše domovine. Sestanek CK KPS je bil posledica nepričakovanega napada Nemčije na Sovjetsko zvezo, ki je bil 22. junija 1941. leta.

Letošnji praznik občine Šiška pa je bil posvečen 90-letnici rojstva tovariša Tita, 40-letnici ustanovitve prvih slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih brigad, 80-letnici telesne kulture v naši občini in 40-letnici pionirske organizacije.

Praznovanje se je tudi letos začelo s Šišenskimi večeri, ki so potekali od 15. do 19. junija, na njih pa so sodelovali pihalni orkestri (med njimi tudi litostrojski), pevski zbori (tudi Litostrojčani) folklorne skupine in gledališke skupine iz naše ob-

čine. Ti večeri so se začeli ob 19. uri na trgu Prekomorskih brigad, pred stavbo občinske skupščine. Naslednji teden — od 21. do 26. junija pa so v gradu Goričane pri Medvodah potekali Glumaški večeri — zvrstilo se je šest predstav, ki so bile vse dobro obiskane.

Naš nagajenec ob letošnjem prazniku občine Šiška dirigent pihalnega orkestra Blagoje Ilić pri "svojem delu" (Foto: P. Poženel)

Priznanje Blagoju Iliću

Med občinskimi nagajenci pa je bil tudi naš sodelavec, vodja pihalnega orkestra in kulturni animator v Litostroju Blagoje Ilić. Tovariša Ilića je predlagala za nagrado za dosežene posebne uspehe pri kulturno prosvetnem delu Zveza kulturnih organizacij Ljubljana-Šiška. Tovariša Ilića smo v petih letih, odkar je zaposlen v Litostroju, že dobro spoznali, še posebej pa nam je znan v uniformi dirigenta pihalnega orkestra, ki s svojim nastopom obeleži večjo slovesnost v Litostroju, v krajevni skupnosti, občini in drugod.

Rojen je bil pred 44 leti v Crni Travi v Srbiji in je končal pedagoško akademijo glasbeno smer. Za svoje uspešno dosedanje delo je že dobil medaljo za vojaške vrline; priznanje, ki ga je prejel sedaj, pa je nagrada za njegovo celotno 23-letno delo na področju kulture. Njegovo glavno delo je usmerjeno k vodenju sindikalnega pihalnega orkestra, s katerim je v zadnjih letih na različnih tekmovanjih dosegel zelo lepe uspehe. S tem je povezana tudi vzgoja mladih godbenikov. Kot aktivni družbenopolitični delavec pa uspešno vodi izvršni odbor Zveze kulturnih organizacij v Šiški, organizira razstave in druge kulturne prireditve ter družbenopolitične manifestacije. O delu pihalnega orkestra in njegovih nastopih doma, v ožjem in širšem okolju, in v tujini smo že veliko pisali. Brez dvoma ima pri tem tovariš Ilić zelo velike zasluge, zato mu za priznanje iskreno čestitamo in želimo, da bi nas s svojimi godbeniki še velikokrat razveseljeval na najrazličnejših prireditvah in koncertih!

M. M.

Skupni koncert

12. junija je iz Čehoslovaške prišel k nam na obisk pihalni orkester tovarniškega sindikalnega kluba ČKD Blansko. Po prihodu v Ljubljano so se gostje najprej okrepčali v naši delavski restavraciji, kjer jih je sprejel predsednik konference sindikata Litostroj tovariš Pavle Stupnikar in jim zaželel prijetno bivanje pri nas.

Gostje s Čehoslovaške so si nato ogledali Bled (žal je bilo vreme izredno slabo) in nadaljevali pot v Fiesu, kjer so v našem počitniškem domu preživeli šest prijetnih dni.

V četrtek, 17. junija 1982, so se v Fiesi srečali z litostrojskim pihalnim orkestrom, skupaj z njim v središču Portoroža zaigrali nekaj skladb in se nato vkrcali na turistično ladjo. Ta jih je vozila več kot dve uri ob slovenski obali, predvsem po portoroškem zalivu. Godbeniki so imeli seveda instrumente pri sebi in enkratna priložnost je bila poslušati pesmi, koračnice v takšnem okolju in na ladji sredi morja, sonca, veselja...

Za vse nas, posebej pa še za naše goste, je bila ta vožnja pravo doživetje! Ob 18. uri pa sta oba orkestra — pihalni orkester ČKD Blansko in litostrojski pihalni orkester izvedla v portoroškem Avditoriju skupni koncert.

Prvi ja nastopil čehoslovaški pihalni orkester pod vodstvom dirigenta Františka Zouharja. Orkester je bil ustanovljen že leta 1940. Kasneje, leta 1950, ko je bil v tovarni ČKD v Blanskem ustanovljen sindikalni klub, je bil prav ta orkester ena prvih oblik dejavnosti tega kluba. V dolgih letih svojega razvoja je pihalni orkester prejel mnoga priznanja za svoje delo, udeležil se je mnogih festivalov in tekmovanj, veliko je nastopal doma

Osrednja prireditev je bila 22. junija v kinu Šiška. To je bila slovesnost delegatske skupščine, samoupravnih interesnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, slavnostni govornik pa je bila predsednica skupščine občine Ljubljana-Šiška Anka TOMINŠEK. Ta slovesnost je tudi vsakoletna priložnost za podelitev občinskih nagrad in priznanj. Najvišje priznanje, zlato plaketo občine Ljubljana-Šiška, je letos prejela tovarišica Pepca KARDELJ. To visoko priznanje je tovarišica Kardeljeva prejela na predlog občinske konference SZDL Ljubljana-Šiška za svoje revolucionarno delo, ki sega v predvojno, vojno in povojno obdobje ter za njeno sodelovanje s krajevno skupnostjo Edvarda Kardelja, z občinsko skupščino in njenimi družbenopolitičnimi organizacijami.

Med nagajenci pa sta bila tudi dva iz Litostroja. Priznanji občine Šiška sta prejela TOZD PTS za uveljavljanje družbenoekonomskih načel v poslovanju in pa vodja pihalnega orkestra Litostroj in naš kulturni animator tovariš Blagoje Ilić. V nadaljevanju tega prispevka bomo posebej opisali še zasluge obeh, za katere sta dobila tako visoko priznanje.

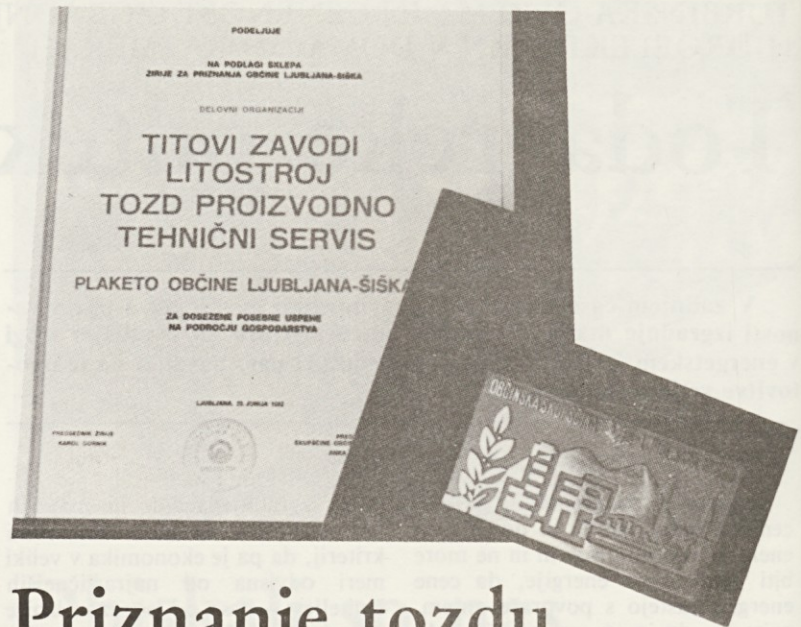
Šiškarji smo svoj praznik sklenili s športnimi tekmovanji (v košarki in streljanju) v počastitev občine Kavadarci. V tem času sta praznovali svoj krajevni praznik tudi KS Koseze (21. junija) in KS Na Jami (22. junija).

S kulturnimi, zabavnimi in športnimi prireditvami smo tako tudi letos praznovali in zaključili praznik naše občine, drugo leto pa se spet dobimo na številnih zanimivih prireditvah ob koncu junija.

na Čehoslovaškem in v tujini — v Nemški demokratični republiki, v Italiji in sedaj pri nas.

Program Čehoslovaških godbenikov je bil zelo pester, njihovo igranje pa kvalitetno in izredno nežno, lirčno. Gostje so koncert začeli s skladbo Vaclava Hajeka Pozdrav prijateljem, nato sta ob spremljavi orkestra pevca Paria in Josef Reiser zapela pesem Přerovanka Ladislava Kubeša, sledil je Slovaški ples št. 4 Františka Manasa, Staro zlato sonce, ki jo je zapel pevec Josef Jirušek, za konec pa še Karla Vacka skladbo s simboličnim naslovom Ostani tukaj z nami. Vmes je naša recitatorka občuteno podala slovenski prevod ene najlepših pesmi Čehoslovaške literature — Karla Hynaka Mache pesnitev Maj.

Sledil je drugi del koncerta, v katerem je imel dirigentsko palico v rokah Blagoje Ilić, litostrojski godbeniki pa so se predstavili z naslednjimi skladbami: s polko Vilka in Slavka Avsenika Gremo na Gorenjsko, Koračnico fanfar

Priznanje tozdu PT Servis

Zametki proizvodno tehničnega servisa, segajo že v sam začetek litostrojske proizvodnje, saj se je že takrat pokazala potreba po vzdrževanju servisne službe. Servisna služba pa se je prvič organizacijsko ločila šele leta 1907 v okviru obrata Montaže. S tem je Litostroj zagotovil redno servisiranje in vzdrževanje svojih proizvodov, kar je dajalo garancijo vsem našim kupcem.

Zaradi vse večjih zahtev in organizacijskega pristopa pa se je leta 1972 servisna dejavnost organizirala v skladu z zakonom o združenem delu v eno od trinajstih temeljnih organizacij Titovih zavodov Litostroj.

Dejavnost tozda Proizvodni tehnični servis poznamo, zanimivo pa je, da je število delavcev od leta 1972, ko jih je bilo le 18, do danes naraslo na 86. To so strokovno usposobljeni delavci, ki so osnovni nosilci strokovnega znanja in izkušenj. Pri obsežnejših delih pa

jim priskočijo na pomoč tudi drugi delavci iz ostalih tozdov.

Tozd PTS že vsa leta posluje izredno uspešno. Zahvala za to gre tudi lepo urejenim delovnim prostorom, močnemu strojnemu parku in velikemu voznemu parku. To prispeva k solidnemu in kvalitetnemu delu na terenu, zaradi tega pa so zadovoljni tudi naši kupci.

Zanimivo pa je, da so si za takšen napredek prizadevali delavci sami. V lasten razvoj so vložili okrog 40 000 000 din, po odplačanih posojilih pa zdaj že nekaj let poslujejo samo z lastnimi sredstvi.

Tozd PTS je znan tudi po tem, da je to zelo homogen kolektiv, zato tu tudi ne poznajo fluktuacije delovne sile. Delavci se dobro počutijo, med seboj so povezani in si pomagajo v vseh pogledih. To pa se seveda odraža tudi na vseh področjih njihovega dela.

To, da so delavci tozda PTS prejeli občinsko priznanje za uveljavljanje družbenoekonomskih načel v poslovanju, ni nenavadno, saj že od vsega začetka smelo uveljavljajo družbenoekonomska načela pri gospodarjenju v tozdu. V vseh letih delovanja so uspeli povečati prihodek in dohodek za deseterkrat. Dohodek na delavca je eden najvišjih v naši delovni organizaciji. Gospodarjenje v tozdu je uspešno, na visoki ravni je produktivnost, prav tako pa tudi samoupravljanje in medsebojni odnosi. V tozdu si nenehno prizadevajo zmanjševati zaloge, stroške proizvodnje in za povečanje faktorja obračanja obratnih sredstev. To je pripomoglo k visoki akumulaciji in možnostim vlaganja v osnovna in v obratna sredstva, kar vse skupaj ustvarja pogoje za dobro gospodarjenje.

To visoko in zaslužno priznanje občine Ljubljana-Šiška s področja uveljavljanja družbenoekonomskih načel v poslovanju je v imenu delavcev tozda PTS prejel predsednik delavskega sveta TOZD PTS Drago Dečman. Čestitamo!

nem področju. Češki godbeniki pa so sestavili narodnozabavni ansambel iz samih pihalnih instrumentov in s češko narodno in plesno glasbo zabavali prisotne še dolgo v noč.

V. Tomc

Pihalni orkester ČKD Blansko in Litostrojski pihalni orkester skupaj na odru v portoroškem avditoriju

Delo na terenih

Pri pregledu lanskih dejavnosti in dosežkov na terenskih montažah smo v decembrski številki našega glasila napovedali, da se bo prvi agregat v HE GRABOVICA zavrtil še pred novim letom. To se je tudi zgodilo. Turbina se je prvič zavrtila 19. decembra, prvi kilovati pa so stekli v omrežje že 12. januarja letos. Druga turbina pa se je prvič zavrtila te dni. Tako končujemo še en energetski objekt, ki bo prispeval k zmanjšanju razlike med potrebami in proizvodnjo električne energije.

Z uspešnim zaključkom montaže HE Grabovica smo v tekmi z avstrijskim podjetjem Andritz, ki je dobavilo in montiralo turbinsko opremo za HE Salakovac, še enkrat dokazali, da se lahko uspešno kosamo z drugimi svetovnimi podjetji tako po kvaliteti kakor po rokih. Veliko zasluge za ta uspeh ima tudi naša montažna skupina, ki je z nesebičnim odrekanjem uspešno premagovala vse težave, ki so jih spremljale dve leti in pol.

V februarju smo zaključili tudi montažo dveh Francisovih turbin v HE GOLUBIČ. Ta je zaradi svoje sorazmerno majhne moči (skupno 7,5 MW) bila neupravičeno v senci drugih večjih objektov. Vendar moramo pohvaliti tudi golubiške monterje, ki so v izredno kratkem času uspeli zmontirati vso opremo in brez večjih težav vključiti objekt v redno obratovanje.

V HE ČAKOVEC je prvi agregat uspešno prestal prvo vrtenje v prvi polovici junija. Trenutno potekajo zadnje priprave za prvo sinhronizacijo. Pričakujemo, da se bo drugi agregat zavrtil v septembru.

O HE HADITHA smo že veliko pisali, sedaj se je začelo tudi zares. Naša dva fanta "orjeta ledino" na tem velikem in zelo pomembnem objektu: vgrajujeta predvbetonirane dele. Pripravljamo že ekipo, ki bo v začetku avgusta odpotovala v Irak, in izdelala sesalne cevi. Od te ekipe je veliko odvisno, ali bomo pravočasno začeli samo montažo. To je seveda odvisno tudi od pravočasno izdelane opreme v tovarni, za kar smo vsi odgovorni; od uspešnosti izdelave in montaže opreme za ta izvozni objekt pa je v veliki meri odvisna tudi naša bodočnost.

V HE OBROVAC smo začeli 15. decembra z montažo sesalnih cevi, montirano je že 220 Mp dvigalo, kmalu pa se bo začela montaža turbinske opreme.

Tudi v HE SOLKAN smo v aprilu letos začeli montirati sesalni cevi, ki sta že postavljeni in zabetonirani.

Naši monterji letos delajo tudi na veliko objektih doma in v tujini. Iz Sovjetske zveze sta se vrnila dva nadzornika montaže polarnih žerjavov. S seboj sta prinesla nekaj nerešenih problemov, ki jih moramo čimprej rešiti. Tudi v Salvadorju ne gre vse gladko. Pri montaži žerjavov v Rio Lempo sodeluje naš nadzornik za elektro opremo. V kratkem bo odpotoval v to nemirno srednjeameriško državo še nadzornik za mehansko opremo.

Štiričlanska ekipa je od januarja do aprila uspešno izvršila remont prve turbine v HE Ramu v Novi Gvineji. Sedaj je tam tudi štiričlanska ekipa, ki izvaja remont druge turbine.

V skoraj že pozabljenem Hemrenu "sameva" naš nadzornik, ki skrbi za nemoteno obratovanje v garancijski dobi. Tam moramo še zamenjati tesnilne manšete na gonilniku in popraviti antikorozijsko zaščito.

V letošnjem letu so terensko aktivni tudi naši črpalkarji in žerjavci. Razkropljeni so skoraj po vsej Jugoslaviji, od Sežane do Vojvodine in ožje Srbije. Le "dizelaši" se trdovratno držijo morja. Njihovi potni nalogi se glasijo: Reka, Split, Pulj. Kaj hočejo, ko pa ladje plujejo po morju.

Lahko bi še naštevali kraje in objekte, kjer naši monterji, varilci, preizkuševalci, nadzorniki, delovodje, projektanti, kontrolorji in drugi opravljajo razna dela.

Pa naj bo zaenkrat dovolj. Opisovati terensko delo zgolj s tonami vgrajene opreme in datumi prve zavrtitve ter začetkom obratovanja ni dovolj. Nepoučen bralec si pri branju takih poročil ustvari napačno mnenje, da pač neka skupina na terenu dela in po letu ali dveh zaključí delo ter se vrne domov. Ne predstavlja pa si, kako ti ljudje živijo. Gradbišča so v glavnem v oddaljenih krajih, zato življenje na terenu ni niti malo enostavno niti rožnato. V začnih naseljih so postavljene ponavadi

Kirkuk nas pričakuje

Vsem nam je znano, da je Litostroj nekako v senci Hadithe, čeprav nekoliko prej, sklenil z iraškim ministrstvom za irigacije pogodbo o dobavi in montaži opreme za tri črpalne postaje v okolici Kirkuka v Iraku. Opreme je za nekaj nad 1000 ton, njena vrednost je 7 milijonov dolarjev.

Glavni nosilec posla na tem objektu je beograjsko podjetje IVAN MILUTINOVIĆ-PIM.

Konec marca letos sva s tov. Pavšljem po obisku Hadithe obiskala tudi gradbišče v Kirkuku.

Kirkuk je četrto največje mesto v Iraku. Leži na severu države, približno 260 km od Bagdada. Pokrajina na tem področju se nekoliko razlikuje od tiste v Hemrenu in Hadithi. Predvsem je bolj razgibana in bolj zelena. To je posledica ugodnejših klimatskih razmer, čeprav tudi tam poleti termometer kaže do 55°C v senci. Samo mesto Kirkuk je za naše pojme lepše kot Bagdad. Verjetno sem takšen vtis dobil tudi zaradi razkopenih ulic v glavnem mestu, kjer pospešeno gradijo prometnico, hotele in druge objekte zaradi bližajoče se konference neuvrščeni.

Kirkuk imenujejo tudi "mesto črnega zlata". Je namreč severni iraški naftni center, zato je tudi bil cilj iranskih napadov. Od takrat naftne naprave delajo z manj kot polovično zmogljivostjo. Tam se začne tudi naftovod, ki preko Sirije pošilja nafto v pristanišča na sredozemski obali.

Tri črpalne postaje, za katere opremo dobavljamo mi, so med seboj oddaljene po 10 km. Najbližja Kirkuku je SS X, in sicer 20 km, najbolj oddaljena SS I pa 40 km. SS I je prva črpalna postaja v sistemu. Od tu bodo vodo prečrpavali preko hriba v kanal, ki pelje do naslednje postaje SS III. Nekaj vode bodo že pred to postajo s pomočjo manjšega črpalnišča odvajali v namakalni sistem. Podobno je tudi z drugo črpalno postajo.

A FORIZMI

Naša zavest je lenoba. Vedno smo "za", samo da ne bi pokazali svoje nevednosti.

Samoupravno smo se dogovorili, da ne bomo storili ničesar brez dogovarjanja.

montažne barake, ki nudijo nekje boljše drugdje slabše pogoje bivanja. Še veliko drugih stvari pa je enako pomembnih kot samo delo. Zato, kjer je le mogoče, organiziramo na gradbišču lastno kuhinjo, klube s TV in drugimi sredstvi za krajšanje prostih ur.

Vendar ni mogoče izenačiti pogojev življenja na terenu s tistimi doma, kjer živimo polno družinsko življenje, predvsem ni mogoče mozem in očetom nadomestiti žena in otrok. Tega ne more nadomestiti niti dodatek za ločeno življenje niti terenska stimulacija. Kljub temu lahko ugotavljamo, da montažna dela na terenih potekajo brez zastojev, z velikim prizadevanjem naših monterjev in z njihovo visoko zavestjo, da s svojim znanjem dajejo velik prispevek za boljši jutri nas vseh. Zato smo toliko bolj odgovorni in dolžni, da jim omogočimo čim boljše življenje na terenu, da jih ustrezno nagradimo in predvsem, da cenimo njihove napore in odrekovanja.

M. Čepuran

Pismo iz Iraka

Oglašam se z gradbišča Haditha, kjer sva s kolegom po enomesečnem bivanju že dodobra spoznala gradbišče samo in dogajanja na njem. Hidrogradnja naju je lepo sprejela, od direktorja pa vse do najnižjega delavca. Prepričan sem, da bomo z vsemi dobro sodelovali do zaključka del. Naselila sva se v novo barako Hidrogradnje, v kateri so nove klimatske naprave ter dva sanitarna vozla s po dvema kopalnicama in WC. Zelo sva bila presenečena nad zelo veliko in čisto novo menzo, v kateri ni nikakršne gneče. Hrana je tudi v redu, le sadja in piva ni. Občasno se dobi radenska ali druga mineralna voda. Tudi raznih drobnih potrebščin občasno primanjkuje. Ko bo zgrajen naš klub, bo to potrebno urediti. Sicer pa, če hočeš kaj prihraniti, je Haditha pravi kraj za to. Lahko rečem, da je tukaj tudi vse ostalo v najlepšem redu, le športa imajo premalo in je zato človek preveč zaprt v sobi. Če pa si v sobi, nimaš drugega početi kot razmišljati o vsem mogočem, največ seveda o družini in domu. Preveč razmišljanja o tem pa v Hadithi (in tudi sploh na terenu) ni priporočljivo zaradi duševnih kriz, ki praviloma sledijo razmišljanju. Prosil bi vas v svojem in tudi v imenu tistih, ki bodo prišli v Haditho, da preskrbite čimveč športnih rekvizitov ter drugih sredstev za rekreacijo in razvedrilo. Predviden prostor za Ingri-no naselje je zelo velik, tako da ne bo težav zaradi prostora za šport in rekreacijo.

V naselju Haditha verjetno ne bo uspevalo drevje, tako kot v Hemrenu, kajti tukaj neprestano piha veter. Na srečo se zvečer umiri in so večeri lepi, tudi ozračje se ohladi.

Gradbišče je oddaljeno približno 5 km od naselja. Založeno je s hladno pitno vodo in čeprav je v tem času največja poraba, je redkokdaj zmanjka. Pri delu imava nekaj težav zaradi investitorjeve natančnosti in zahtevnosti, nam včasih tudi nerazumljive. Za vsak zvar zahtevajo vse mogoče ateste, pa še na oko morajo biti idealno

lepi. Čeprav je cevi, ki jih morava vgraditi v prvi fazi, veliko, kljub navedenim težavam upam, da bova zadovoljivo kvalitetno in hitro vgradila vse, kar je potrebno, tako, da ne bomo povzročitelji kasnitev že na začetku. Bojim pa se, da ne bomo mogli začeti z izdelavo skeleta za sesalne cevi v dogovorjenem roku, kajti Hidrogradnja pospešeno betonira zidove strojnice, da bi omogočila Metalni začetek del na talnih izpustih v predvidenem roku. Po drugi strani pa jih pri betoniranju ovira velika vročina. Pri visoki temperaturi namreč ne smejo betonirati. Prihod ekipe za izdelavo skeletov sesalnih cevi najbrž ne bo potreben pred 15. avgustom 1982.

Z Markom sva bila tudi v Hemrenu. Od tam sva pripeljala kontejner za orodje, varilni agregat, avtobus in nekaj orodja, ki ga potrebujeva pri delu. Minibus so mehaniki Hidrogradnje uredili tako, da zdaj dela tudi "aircondition", brez katerega bi bila vožnja pri sedanjih temperaturah precej neprijetna.

Vse nas moti najbolj neredno prihajanje pošte, zato so naši stiki z družinami zelo nezanesljivi. Enomesečno "potovanje" pisma iz Jugoslavije je le malo preveč. Zato poizkusite ukreniti kaj, da bi se to uredilo.

Tistim, ki bodo prihajali v Haditho, svetujem, naj prinesejo s seboj najmanj 8 svojih fotografij, ki jih potrebujejo pri prijavi na policiji. Če se prijava ne izvrši v roku, so visoke kazni, in sicer 100 ID (iraški dinar je 163.- din — op. p.)

Na koncu želim apelirati na vse kandidate za odhod v Haditho, naj gredo z veseljem, vendar naj bodo tudi pripravljeni na neizbežna odrekovanja. Tako bodo lažje prenašali težke trenutke pri delu in predvsem proste trenutke, ko bodo oddaljeni in ločeni od svojih družin.

Vsem sodelavcem in vsem Litostrojčanom lep pozdrav!

Miha in Marko

Betonarna na gradbišču v Kirkuku (Foto: M. Čepuran)

Jugoslovansko naselje v Kirkuku

Ob dnevu civilne zaščite

V marcu 1978 so predstavniki zveznega izvršnega sveta in republiških in pokrajinskih izvršnih svetov podpisali dogovor o razglasitvi 20. junija kot dneva civilne zaščite. Tega dne leta 1955 je bil v skupščini SFRJ sprejet zakon, s katerim je bila dotedanja organizacija protiletalske zaščite preimenovana v civilno zaščito, področje dejavnosti civilne zaščite pa z zaščito in reševanja ljudi in imetja v vojni razširjeno na tovrstne naloge ob naravnih in drugih nesrečah velikega obsega.

Posledice vojnih akcij vseh vrst so med prebivalstvom pa tudi v gmotnem pogledu v vsaki vojni vse hujše. Velika nevarnost za ljudi in gmotne dobrine predstavljajo tudi naravne in druge nesreče. V takih primerih je dobro organizirana civilna zaščita izrednega pomena, kajti s svojimi humanimi akcijami rešuje življenja in skuša omiliti posledice nesreč. Tako ima civilna zaščita kot najširša oblika pripravljanja in udeležbe delovnih ljudi in občanov, organizacij združenega dela in drugih skupnosti pri zaščiti in reševanju ljudi in imetja zelo pomembno vlogo v sistemu splošnega ljudskega odpora.

Tako sta občinski štab civilne zaščite in organizacija Rdečega križa občine Ljubljana-Šiška ob dnevu civilne zaščite letos že enajstič organizirala tekmovanje prve medicinske pomoči civilne zaščite in Rdečega križa ter mladih članov RK osnovnih šol naše občine. Na tekmovanju, ki je bilo 5. 6. 1982, je sodelovalo 52 ekip prve medicinske pomoči civilne zaščite iz delovnih organizacij, krajevnih skupnosti in osnovnih šol.

Namen tekmovanja je bil preizkus znanja in usposobljenosti ekip za nudenje prve pomoči ponesrečencem ob vsaki nesreči. Praktične vaje, ki so jih zahtevali predpisi, so pokazale, da se dejavnost teh ekip nenehno dopolnjuje, izpopolnjuje in da so usposobljene za nudenje prve pomoči tudi takrat, kadar gre za življenje ali smrt. Z organizacijo takšnih tekmovanj pa želimo seznaniti slehernega prebivalca s pravilno zastavljenim načinom splošnega ljudskega odpora. Doseženi rezultati so dokaz naše pripravljenosti in usposobljenosti pomagati občanu kadarkoli in kjerkoli bo to potrebno. Da bi bile ekipe prve medicinske pomoči za to sposobne, pa je potrebno stalno usposabljanje obveznikov civilne zaščite.

Tekmovanja ekip prve medicinske pomoči civilne zaščite sta se udeležili tudi dve ekipi iz naše delovne organizacije. Da so se lahko naše ekipe pripravile na tekmovanje, je bilo potrebno izvesti dopolnilni pouk, na katerem so obvezniki CZ obnovili ter dopolnili znanje o oskrbi fiktivne poškodbe ponesrečenca, ki mora biti pravilno prikazan na manekenu ali pa jo prikazuje slika, pritrjena na njegovo oblačilo. Dopolnilni pouk je potekal v delovni organizaciji v popoldanskem času pod vodstvom dr. Ferjanove in medicinske sestre Ive Ljubić.

Ekipi prve medicinske pomoči so se 5. junija ob pol osmih zjutraj zbrale pred osnovno šolo Riharda Jakopiča. Po kratki svečani otvoritvi se je pričelo tekmovanje. Ekipa je bila sestavljena iz dveh trojk in rezerve. Vodje trojk so morali najprej opraviti teoretični preizkus znanja (triaz). Po uspešno opravljeni triazi je sledila kratka pavza, da so se ekipe lahko pripravile na prikaz praktičnega znanja. Na obrazih tekmovalcev se je opazila trema, kajti ekipi ni bilo vseeno, katero mesto bo osvojila. Praktični del tekmovanja je potekal v telovadnici osnovne šole. Ekipi so se lotile dela zelo resno, kajti budno oko zdravnika je vsako pomanjkljivost beležilo na ocenjevalni list. Poudariti moram, da sta obe ekipi zelo dobro opravili svoje naloge.

Tudi organizator tekmovanja se je letos zelo potrudil, saj je pripravil tudi kratek kulturni program, katerega so izvedli učenci osnovne šole. Ob zvokih prijetne glasbe pa so se tekmovalci lahko tudi zavrteli.

Ko je napovedovalec pričel objavljati rezultate tekmovanja, je napetost med tekmovalci pričela rasti. Naključje je hotelo, da so imele štiri ekipe enako število točk in potrebno je bilo dodatno tekmovanje, da je bil znan zmagovalci, ki se bo udeležil še republiškega tekmovanja. Med temi štirimi enakovrednimi ekipami je bila tudi I. ekipa PMP CZ naše delovne organizacije v sestavi: Iva SIROTKA, Zorica CIKUŠA, Elio CEBRON, Iva NERED, Erna ZUPAN Marija RUPERT, Marija MILEK in Andrejka HOČEVAR. Pri ponovnem nastopu pa je trema opravila svoje, tako da je ekipa na koncu zasedla odlično četrto mesto. Druga naša ekipa PMP CZ v sestavi Viktorija MIKLAVČIČ, Saša LOŽAR, Franc LOVŠE, Marija KOLAR, Jožica MIHELICH, Bojana

ČEBOHIN, Sonja BOSNIČ in Antonija HANC pa je zasedla odlično 14. mesto med 52 nastopajočimi ekipami. Vsak član ekipe je za udeležbo prejel priznanje. S tem je bilo 11. občinsko tekmovanje v prvi medicinski pomoči končano.

Poudariti je potrebno, da sta bili obe ekipi zelo prizadevni, kar kaže tudi rezultat in zaslužita vse priznanje. Zato se v imenu štaba civilne zaščite DO Litostroj zahvaljujemo in jima čestitamo za dosežene rezultate.

Podelitev priznanj ob dnevu civilne zaščite

Vsako leto ob dnevu civilne zaščite 20. junija štab civilne zaščite občine Ljubljana-Šiška podeli priznanja in zlate značke zaslužnim članom. Tako so priznanje in zlato značko prejeli tudi pripadniki civilne zaščite naše delovne organizacije: Zlato značko je prejela Sonja MRAVLJA, ki je bila vključena leta 1967 v štab civilne zaščite DO Litostroj in je na svojo lastno željo še po upokojitvi ostala vključena vanjo. Danes je pomočnik štaba civilne zaščite naše delovne organizacije. Tov. Sonja MRAVLJA je s konkretnimi predlogi na področju civilne zaščite veliko prispevala k

razvoju civilne zaščite. Pri njenem delu je vedno čutili veliko zainteresiranost, saj kljub upokojitvi vedno prihaja na vse vaje in druge aktivnosti. Priznanje pa so prejeli naslednji pripadniki civilne zaščite DO Litostroj:

Iva SIROTKA, Dominik SELAN, Iva NERED, Marija MILEK, Franc LOVŠE, Marija KOLAR, Elio CEBRON, Marija ANŽUR, Božo GALIČ, Anton HITI, Ilija KATILOVIČ, Franc STERLE, Anica ZUPANČIČ, Janez VIDER, Vili VARLEC, Franc KOZLEVČAR, Alenka GOGALA, Vukosav ŽIVKOVIČ, Branko SRŠEN, Mirko ERMAN, Stanislav NAROB, Pavel NOVAK in Rihard NOVAK.

Omenjeni pripadniki civilne zaščite so priznanja prejeli na svečani seji štaba CZ 26. junija iz rok poveljnika civilne zaščite DO Litostroj tov. Darinka KOLBLA. Ta jim je v imenu štaba civilne zaščite iskreno čestital za prejeta priznanja in poudaril, naj jim bo to spodbuda za še večjo angažiranost. Za prejeto priznanje jim je čestital tudi poveljnik občinskega štaba civilne zaščite tov. Gornik in v kratkem nagovoru poudaril pomen in vlogo civilne zaščite v našem samoupravnem socialističnem sistemu.

V. Štruklec

Priznanje pripadnikom civilne zaščite je podelil poveljnik civilne zaščite DO Litostroj tovariš Darinko Kolbl (Foto: K. G.)

NE POZABITE!

na nagradni razpis na temo
ČLOVEKOV ODNOS DO OKOLJA,
ki je bil objavljen v majski številki
"Litostroja" in v 50. številki Internih informacij

BOGATE NAGRADE!!!

Portret Rajko Kopač

Tokrat vam želimo predstaviti po delovni dobi pri nas dokaj starega Litostrojčana Rajko Kopača, ki je v Litostroju zaposlen že celih 24 let. Visok, postaven Škofjeločan, je bil dokaj zgovoren, zato je najin pogovor stekel brez težav.

V Litostroju se je zaposlil kot mlad fant, še pred ustanovitvijo ekonomskih enot. Najprej je delal stroje za izdelavo opeke, kasneje opremo za cementarne — med drugim tudi za Trbovlje, Anhovo in Beočin, sedaj pa dela pri hidravličnih stiskalnicah. Tu je tudi našel najzanimivejše področje svojega dela in od takrat naprej pravi, da se že "drži" teh strojev. Posebno ga je tudi zanimala montaža črpalk, zaradi tega je velikokrat hodil na montaže po terenu. Ko se je spomnil teh časov, so se mu usta kar sama raztegnila v nasmeh. Na teren so se vozili z vlakom, s seboj pa so morali nositi tudi po 20 do 30 kilogramov materiala, ki so ga potrebovali. Z montažo in železnico pa je povezan tudi dogodek, ki ga ne bo pozabil. Ko sta s sodelavcem čakala pred železniškim prehodom, je sodelavec obesil torbo z materialom kar na zapornico. In ko se je ta dvignila, je odplavala v zrak tudi torba. Sredi napetega razmišljanja, kako do nje, se je torba odprla in težak ventil jima je padel naravnost pred noge. K sreči ne na njuni glavi — pa še nepoškodovan. Podobno kot v tisti smešnici o Ribničanu in oslu, ali ne?

Če bi seštel vse delo na montaži, bi ga bilo kar za tri leta skupaj. Pogoj na montažah niso bili najbolj rožnati, sploh je bila najtežja tista montaža v Beočinu, kjer so delali cele 4 mesece v vročini in prahu. Rad pa se je spomnil montaže v Stragarjih, ko mu s kolegom ni in ni uspelo pripraviti emulzije za mazanje. Treba je bilo zmešati borovo olje z vodo, ampak zadeva se ni hotela zmešati. Šele ko je slučajno

(človek bi rekel po neumnosti) vzel vodo, segreto na soncu, je emulzija uspela. Zdaj si že dolgo ni več treba pomagati na tak način, kljub temu pa je Rajko dejal, da so bili to lepi in veseli časi.

Tudi zdaj gre še kdaj pa kdaj na montažo, vendar le za nekaj dni. Montira hidravlične stroje, ki jih pozna. Sicer ni dosti okvar strojev, ki jih izdeluje Litostroj, pa še tiste navadno ne nastanejo po naši krivdi.

Ko sva se takole pogovarjala o starih časih, je seveda beseda nanesla tudi na odnos do dela in na delovno disciplino. Najbrž ni treba posebej poudarjati, da je bilo včasih drugače. Rajku, ki v vseh letih ni niti enkrat zamudil službe, kar ne gre v glavo, kako mladi delavci danes spoštujejo svoje mojstre in nadrejene in kako malo dajo na besedo ali nasvete izkušenejših od sebe. Pozna se, da je danes veliko več svobode, vendar to ne pomeni, da lahko "mularija" po cele dneve presedi kje v travi v senci. Pa še nihče jim nič ne reče! Presneto daleč so že tisti časi, ko so delavci žigosali svoje kartice ob 14. uri in se šli šele potem umiti in preobleči. Nepojmljivo za današnjo mladež je najbrž to, da včasih ni bilo ugovorov, če je bilo treba delati popoldne, ponoči ali ob nedeljah in praznikih.

Zaradi takih delavcev, kot je Rajko, je Litostroj najbrž tudi prebrodil krizo pred leti, ko so delavci dobivali le 80-odstotne plače in ko so veliko ur opravili zastoj. Kljub temu, da jih je tedaj veliko odšlo stran, jih je še dosti ostalo. Rajko je sicer pomislil, kako bi bilo,

ko bi odšel drugam, a se je sprijaznil z mislijo, da je to pač kriza, ki bo minila in bo potem bolje. Zaupal pa je tudi v to, da tovarna, kot je Litostroj, ne bo nikoli propadla. In res so prišli boljši časi tudi za nas. Prav v zadnjem obdobju spet prihaja do težav, toda Rajko je velik optimist in je prepričan, da bodo minile. Njegovi sodelavci v tozdu PTS so se s težavami blokiranega žiro računa spoprijeli pač tako, da so za montaže in za dnevne zalagali denar sami, potem pa so ga čez čas dobili nazaj. Potrebna pa je velika mera zavesti, da nekdo naredi kaj takega.

Seveda pa se kar ne da primerjati standarda pred leti z današnjim. Rajko se prav dobro še spominja časov, ko so nosili malico s seboj, pijačo v termos steklenici in podobno. Pa še časa za malico je bilo le 15 minut.

Danes je 48-letni Rajko Kopač oče dveh sinov, starih 15 in 17 let, s svojo družino pa stanuje v bližini Škofje Loke. Mlajši sin se je letos vpisal v elektro — tehnično šolo,

starejši pa je končal drugi razred srednje tehnične strojne šole. Prej, še med vojno, je Rajko stanoval na Suhi, potem pa si je njegova družina zgradila sedanjo hišo. S Suho in z vojno so povezani mnogi grenki spomini in številni trenutki strahu, vendar pa je k sreči to že skoraj pozabljeno.

V novem okolju je Rajku všeč in se tudi ne misli več seliti. V Litostroj se vozi z delavskim avtobusom, vstane pa približno 10 minut pred peto zjutraj. Ima še toliko časa, da pozajtrkuje in pride pravočasno v službo. Tudi doma je kar kmalu, približno 20 minut do treh — celo prej, kot marsikateri Ljubljčan, zato se nad vožnjo nič ne pritožuje.

Popoldne pa preživi ob delu na vrtu, ima tudi zajce, pa kokoši in podobno. Včasih gresta z ženo, ki je sicer zaposlena v Gorenjski predilnici, malo na Zbilje ali po gobe, ali pa na bližnje izlete v naravo. Na žalost pa sta opustila hojo v hribe, ker žena zaradi bolezni ne zmore več tolikšnega napora.

In ker je že čas za dopust, mi je Rajko povedal, da navadno letuje v počitniških domovih ženininega podjetja. Tam ni tako težko dobiti prostora, zaradi šoloobveznih otrok pa tudi lahko letuje v rokih, ki so najprimernejši. Hudomušno je dejal, da se dopustom tudi v "ledik" časih ni odrekel. Navadno je šel s prijatelji, se pravi z družbo na morje. Tam so se kopali, se vozili z ladjo, skratka — zabavali so se, kot se zna mladina in prav imenitno so se imeli. Na drugačen način pa je tudi sedaj lepo.

Vse tako kaže, da bo Rajko tudi vnaprej ostal v Litostroju. Med sodelavci v Servisu se odlično počuti, všeč mu je, da so odnosi v njihovem tozdu tako odkriti in tovariški. Zaradi tega se tudi ne spreje med seboj. Na tovarno je navezan, pri srcu pa mu je tudi njegovo delo s hidravličnimi stroji. In zakaj bi pri vsem tem šel drugam? Lepo je živeti in delati tam, kjer se dobro počutiš!

M. M.

Civilna zaščita in njena vloga

Civilna zaščita kot sestavina splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite dobiva vedno večji pomen, saj lahko že v miru veliko pripomore k zmanjšanju posledic ob potresih, poplavih, velikih požarih in podobno. Ljubljane v zadnjem obdobju ni doletela večja nesreča, čeprav vsi vemo, da mesto leži na potresnem področju. Poleg tega lahko Ljubljano prizadenejo še druge nesreče, na primer večji požar, razlitje strupene snovi, padec letala na naselje in podobno. V takih primerih bi morala pomagati tudi civilna zaščita, da bi posledice nesreče čimprej odpravili. Enote civilne zaščite so gibljive, lahko se odpeljejo v kraj, kjer se je zgodila nasreča, ki je lahko na teritoriju SFRJ ali celo izven države, (za to obstajajo posebni odredi, ki lahko delujejo samostojno).

Najhujša nevarnost, ki nas lahko doleti pa je vojna z vsemi svojimi grozotami. Tudi za take primere se mora usposabljal civilna zaščita, saj mora takrat reševati vse, kar se rešiti da. Takrat pride prav vse, kar človek zna, da se reši sam ali pa pomaga drugim. Prvenstveni ukrep je samozaščita. Izvajajo se vsi ukrepi, ki so predvideni v civilni zaščiti. Po novem zakonu o splošni ljudski obrambi SFRJ so to:

1. Zaščita ljudi in materialnih dobrin,
2. evakuacija,
3. oskrba ogroženih in prizadetih,
4. zatemnitev,
5. maskiranje,
6. radiološka-kemično biološka zaščita,
7. zaščita in reševanje pred ruševinami,
8. zaščita in reševanje pred poplavi,
9. zaščita in reševanje pred požari,
10. zaščita in reševanje živali in živil živalskega izvora,
11. prva medicinska pomoč,
12. zaščita in reševanje pred eksplozijami,
13. zaščita in reševanje rastlin in rastlinskih izdelkov,
14. asanacija terena.

V vojni agresor uporablja vsa sredstva za doseg svojih ciljev. Civilna zaščita mora takrat delovati vsepovsod in stalno (izkušnje iz druge svetovne vojne — bombardiranje Velike Britanije).

V naši delovni organizaciji se zavedamo, kakšno vlogo ima civilna zaščita in zato imamo vaje za usposabljanje enot, oziroma za obnovitev že pridobljenega znanja. V maju so imele vaje enote tehničnega reševanja, gasilske enote, enote radio-biološko-kemične zaščite in enote prve medicinske pomoči. Vaje so potekale po nalogu štaba civilne zaščite, program pa so pripravili komandirji enot in pomočniki načelnika štaba. Vaje so potekale tekoče, veliko je bilo praktičnega dela. Zelo pomembno je, da vsak obveznik ve, kateremu oddelku oziroma vodu pripada, kdo je njegov komandir in podobno. To je tudi eden osnovnih pogojev za pravilno in uspešno izvedeno nalogo. Zavedati se moramo, da zakon o ljudski obrambi ureja tudi področje civilne zaščite in zato morajo enote civilne zaščite delovati v skladu z njo.

Vaje enote prve medicinske pomoči smo bili prisiljeni zaradi precej slabega vremena izvesti v jedilnici tozda TVN. Ekipe so praktično reševale naloge, ki so bile povzete iz priročnika o nujenju prve medicinske pomoči. Vajo si je ogledala tudi dr. Marjeta Ferjan iz naše zdravstvene ambulante in ob koncu dala svojo oceno. Izjavila je, da je presenečena nad znanjem, ki so ga pokazali obvezniki te enote. Ta podatek je zanimiv tudi za našo delovno organizacijo, saj so v našem delovnem procesu možne poškodbe in nujenje takojšnje pomoči je lahko življenjskega pomena. Obvezniki te enote so iz več tozdov, kar je zelo ugodno tudi za službo varstva pri delu. Opazili smo sicer tudi nekaj pomanjkljivosti, od katerih je najbolj očitna slabo razvrščanje. Poglavitni razlog lahko iščemo predvsem v tem, da so v tej enoti predvsem ženske, ki do sedaj s tem niso imele opravka. Ščasoma bomo seveda odpravili tudi te napake.

Gasilska enota je imela časovno nekoliko daljšo vajo, saj so imeli obvezniki opravka z različnimi napravami in pripomočki, od osebnih do kolektivne opreme (opasači, motorna črpalka, cevi in podobno). Obvezniki te enote so najprej reševali teoretične naloge, nato pa so prešli na praktični del vaje. Cilj vaje je bil obnoviti že pridobljeno znanje, ker je pravilen pristop zelo važen za čimprejšnjo vključitev v akcijo. Vaja je pokazala, da opremljenost enote ni slaba, saj je na razpolago tudi oprema, ki jo redno uporabljajo pripadniki redne gasilske enote naše delovne organizacije. Kljub vsemu se s tem ne moremo zadovoljiti in bo potrebno še naprej nabavljati opremo. Staro opremo je potrebno postopoma zamenjati z novo, poleg tega se na tržišču pojavlja tudi modernejša oprema, ki je bolj učinkovita in bolj varna za tistega, ki jo uporablja. Kljub vsemu pa ostane enak cilj — s to opremo doseči, da jo obvezniki dobro spoznajo in znajo uporabljati, kajti oprema, pa naj bo še tako sodobna, je brez vsake vrednosti, če z njo ne znamo pravilno ravnati.

Enota za radio-biološko-kemično zaščito (v njej je veliko žensk), je izvedla vajo z eno najosnovnejših oprem — z zaščitno masko. Pri praktični namestitvi zaščitnih mask so obvezniki imeli nekaj težav, ker je bilo očitno, da so že precej pozabili, kar so se učili na tečaju. Namestitev zaščitne maske na obraz mora biti pravilna, sicer so posledice lahko celo smrtne. Nameščene maske so vsi najprej preizkusili tako, da so zatesnili filter, pri tem so pomagali drug drugemu. Oblekel se je tudi izvidniški oddelk, katerih obleke so iz gumiranega platna in tako oblečeni delujejo kar malo zastrašujoče (glej sliko). Da bi dejansko preizkusila zaščitne maske, se je cela enota premaknila v kontaminiran prostor, kjer so lahko občutili, ali so si zaščitne maske dobro namestili. Kontaminiran prostor je bil dim iz dimnih bakel, pomešan s solzilnim plinom. Kdor zaščitne maske ni dobro namestil, je za "kazen" moral jo-

Saj v resnici nisem tako strašen, kot tu izgledam (Vse foto J. Babič)

kati. Po vaji je bila opravljena krajša analiza, ker za kaj več ni bilo časa, saj se je bližala nevihta.

Tehnično-reševalna enota je vajo izvedla s predpostavko, da je bil potres in da je upravna zgradba delno porušena. Seveda se je vaja izvajala precej navidezno, ker so za take vaje potrebni objekti — ruševine, ki so samo na poligonih. Najprej je nastopil izvidniški oddelk, ki je poročal o stanju in šele nato so stopili v akcijo še ostali oddelki oziroma vodi te enote. Dejansko sta vajo izvajala le oddelka s spustnico in geofonisti. Vaja s spustnico je vedno potrebna, saj bi lahko večje napake pomenile že ob vaji poškodbo ali celo smrt tistega, ki bi se spustil po njej. Zaradi tega je pri tem potrebna vedno največja odgovornost, pa čeprav gre samo za vajo. Geofonisti so se v prejšnjem letu usposobili za uporabo geofonov in so sedaj ponovno preizkusili te naprave, ki služijo za odkrivanje ponesrečencev pod ruševinami. Naprave delujejo tako, da geofonist v slušalkah zazna določene zvočne tresljaje, trkanje, udarjanje in podobno, ki jih mora povzročati človek pod ruševinami. Pri tem mora geofonist ločiti ostale zvoke od tistih, ki jih povzroča živ človek in se s pomočjo več geofonov lahko določi, kje je ponesrečenec. Geofonisti so pravzaprav zadnji, ki pregledujejo ruševine, preden nastopijo ostale enote s tehniko, s katero čistijo ruševine. Tudi po koncu te vaje je bila opravljena analiza.

Vse vaje so si ogledali tudi člani štaba naše civilne zaščite zaradi ugotavljanja usposobljenosti in pripravljenosti enot, obenem pa so tudi ugotavljali napake, ki so pomembne za oceno vaj. Štab se je kmalu po vaji sestal in izdelal oceno. Ocenili so, da je vaja uspešna, vendar obstajajo pomanjkljivosti, ki jih je potrebno odpravljati samo

Geofonisti na delu

Del RKB enote pri nameščanju zaščitnih mask

z rednim delom. Dali so tudi predloge za nadaljnje usmeritve pri vajah posameznih enot, za kompleksne vaje v sodelovanju s krajevno skupnostjo ali drugimi organizacijami združenega dela.

Kakšno mesto ima civilna zaščita v našem življenju in delu? O njeni vlogi in pomenu smo pisali že v našem časopisu, prav tako tudi v drugih sredstvih informiranja. Pojavljajo se kritike, da so te enote prepočasne, premalo izurjene in podobno.

Enote civilne zaščite niso elitne enote, ki izvajajo vaje vsak dan, poleg tega so v enotah predvsem starejši ljudje in osebe, ki iz zdravstvenih razlogov niso služile v JLA. Zato jih ne moremo primerjati s poklicnimi gasilskimi enotami,

medicinskim osebjem in podobno. Civilna zaščita se ne aktivira za manjše nesreče, ampak samo ob večjih nesrečah. Moč civilne zaščite je v množičnosti, ko je potrebno reševati širše interese. Takrat tudi ni bistveno, da obveznik civilne zaščite na primer prične gasiti v istem času kot poklicni gasilec, ampak je važno, da prične gasiti požar, pa čeprav nekoliko pozneje. Enako bi lahko rekli za vse enote civilne zaščite. Skratka civilna zaščita nastopi takrat, ko so izčrpani že vsa druga sredstva in institucije, ki se s tem poklicno ukvarjajo.

Civilni zaščiti moramo priznati pravo mesto in vlogo, ki ji pripada v naši družbi.

B. Bavdež

Pripravljeni moramo biti na vse

Pred kratkim so učenci srednje šole in delavci izobraževalnega centra z vajo pokazali, kako so pripravljeni za ukrepanje ob vojni nevarnosti in elementarnih nesrečah.

Znak za alarm je pomenil za vse učence in delavce tozda poziv za hiter umik iz vseh stavb in zbor na določenih mestih. Toda v stavbi je izbruhnil požar, v učilnici je ostal oddelk učencev, ki se niso mogli več umakniti, prav tako v delavnicah. Takoj je nastopila enota civilne zaščite učencev, usposobljena za gašenje požarov, reševanje ljudi iz ruševin, z višjih nadstropij s spustnico, za nujenje prve pomoči. Pri tem so jim pomagali taborniki, ki so postavili improvizirano bolnišnico. Pri vaji je sodelovala in nudila vso pomoč enota poklicnih gasilcev Litostroja. Gasilci so pokazali še način gašenja z ročnimi gasilnimi aparati.

Vaja je uspela in učenci so se lahko kot gledalci, zlasti pa kot izvajalci, marsikaj naučili in si pridobili nove izkušnje.

Po vaji so učenci I. letnika vadili v nujenju prve pomoči. Učitelji so

bili tisti součenci, ki so obiskovali tečaj prve pomoči.

Vaja je bila le ena izmed dejavnosti šole v tem šolskem letu na področju splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Enota civilne zaščite učencev in taborniki so že v jeseni sodelovali na obrambnem dnevu osnovne šole Hinka Smrekarja, učenci I. letnika so si ogledali orožje v vojašnici Boris Kidrič v Šentvidu, pripravljali pa

so se tudi na tekmovanje v znanju in veščinah splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Med 30 srednjimi šolami širše ljubljanske regije so zasedli zelo dobro peto mesto. Najpomembnejše pa so prav gotovo vaje za usposabljanje enote civilne zaščite učencev in vaje vseh učencev za ravnanje v primeru vojne nevarnosti in ob elementarnih nesrečah.

H. Premelč

Le nekaj minut za postavitev šotora (Foto: E. L.)

SODELOVALI SMO NA III. JUGOSLOVANSKEM SIMPOZIJU
IZ ANALIZNE KEMIJE

Predvsem kontrola kvalitete

V DNEH OD 1. DO 3. JUNIJA 1982 JE BIL V NOVEM SADU III. JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ IZ ANALIZNE KEMIJE.

Analizna kemija je v sklopu kemijskih ved pomembna strokovna in znanstvena disciplina. Njena vloga je predvsem v tem, da s pomočjo kemijskih reakcij ter fizikalno-kemijskih lastnosti snovi ugotavlja vrste in sestave raznih materialov. Področja njene uporabe so raznovrstna in posegajo v vse oblike človekovega delovanja — od iskanja naravnih bogastev, preko kontrole tehnoloških procesov in industrijskih proizvodov, do zaščite človekovega okolja in njegovega zdravja.

Moderna analizna kemija danes izkorišča vrhunske dosežke tehnike, tehnologije in elektronike za izdelavo visokvalitetnih inštrumentov, kar vzporedno z modernim razlaganjem zakonitosti v kemiji omogoča globoko proučevanje v skrivnosti narave in lastnosti materialov.

Tretji jugoslovanski kongres iz analizne kemije je zapolnil vrzel, ki

programa. Predvsem pa je pomembno to, da se v neposrednem pogovoru ob posterju izmenjujejo mnenja in prenašajo izkušnje.

Na simpoziju smo tudi analitiki iz Službe kontrole kvalitete TOZD PUM—LIVARNA sodelovali s prispevkom iz našega dela.

Naš prispevek je imel naslov "Statistično vrednotenje rezultatov emisijskopspektrometrijskega analitičnega sistema" (avtorja: A. Gogala, M. Šček, M. Tratar, L. Markoja).

Kot je znano, smo v kemijskem laboratoriju službe kontrole kvalitete tozda PUM pred tremi leti uvedli kvantometrijsko metodo analize. Rezultati analize so namenjeni predvsem kontroli kvalitete jekel. Praktično lahko rečemo, da je metoda sestavni del tehnološkega procesa. Rezultati analize pa proizvodnji niso v pomoč, če niso zanesljivi in pravočasni. Zato moramo analitiki ves čas skrbno bedeti nad kvaliteto rezultatov last-

nega dela. Da bi pri tem izključili subjektivno oceno, uporabljamo neodvisne, objektivne metode. Pomagamo si z metodami matematične statistike.

Te metode uporabljamo tudi v našem laboratoriju. Z njimi vrednotimo analize metode, njihove rezultate in stanje inštrumentov. S temi metodami tudi hitro odkrijemo, če so nas instrumentalne meritve "zapeljale" v napačne smeri.

Naš prispevek k III. jugoslovanskemu simpoziju iz analizne kemije je bil ugodno sprejet. Priporočili so nam, da ga objavimo v kakšni večji strokovni reviji s področja analizne kemije.

Na splošno lahko rečemo, da smo s simpozija odnesli mnogo prijetnih vtisov. Na predavanjih in posterjih smo videli, da znanje iz analizne kemije in obravnavane teme uspešno sledijo razvoju stroke v svetu. Seveda pa se tudi na tem področju čutijo posledice gospodarskih težav in stabilizacije. Iz prispevkov je bilo jasno vidno, da opremljenost analitičnih laboratorijev v naši domovini postaja zastarela. To pa lahko seveda zelo kmalu vpliva na kvaliteto proizvodov naše industrije.

Gostoljubna Vojvodina in Novi Sad sta nas sprejela z vso širino in odprtimi srcem. Ob napornem tridnevnom delu smo našli čas, da se na skupni večerji poveseimo in "analiziramo" proizvode te bogate in plodne pokrajine.

Kljub temu, da analizna kemija ni sama sebi cilj in namen, saj je vedno sestavni del neke druge dejavnosti, ali pa ravno zato, ne smemo prezreti dejstva, da je ravno ta čuvár kvalitete našega življenja. To je lepo izrekel Ohls v citatu, v katerem pravi: "Položaj analizne kemije v neki deželi, je indikacija njene tehnične razvitosti in njenih možnosti za bodočnost."

Alenka Gogala

je vladala na področju izmenjave informacij in izkušenj s tega področja v jugoslovanskem prostoru. Predhodni 2. kongres je bil pred desetimi leti v Ljubljani.

Po desetih letih smo se jugoslovanski kemiki-analitiki ponovno sestali, pregledali, kaj smo dosegli v zadnjem desetletju, kje smo in predvsem kako naj usmerjamo svoj razvoj v prihodnje.

Ne smemo namreč spregledati dejstva, da je analizna kemija pomembna disciplina prav v času, ko se borimo za stabilizacijo, ko želimo predelovati manj kvalitetne in sekundarne surovine in predvsem ko naj bo kvaliteta eden od osnovnih pogojev za prodor proizvodov naše industrije na razvitejši in zahtevnejši trg.

Udeležba na simpoziju je bila velika, prisotnih je bilo preko 500 udeležencev iz vseh krajev naše domovine. Zastopana so bila vsa področja analizne kemije, posebna pozornost pa je bila posvečena področju zaščite človekovega okolja. Na simpoziju smo poslušali 6 plenarnih predavanj, 17 sekcij-skih predavanj in prebrali preko 200 referatov na posterjih, kar pomeni, da je skoraj polovica udeležencev aktivno sodelovala.

Referati v obliki posterjev so zanimiva oblika prikazovanja rezultatov dela v grafični obliki in se že vrsto let uveljavljajo zunaj pa tudi pri nas. Prednosti takega prikazovanja so v tem, da mora biti informacija podana v jasni in zgoščen obliki, kar zahteva od avtorjev odlično obvladovanje predstavljene tematike. Poster je razstavljen dalj časa, to pa omogoča širokemu krogu udeležencev zbrano in premišljeno spremljanje

Gostovali smo na Češkoslovaškem

Tik pred iztekom sezone so pevci mešanega pevskega zbora Litostroj in pihalni orkester Litostroja gostovali v Blanskem pri svojih kolegh iz podjetja ČKD Blansko, s katerimi sodeluje tudi naša delovna organizacija tudi na poslovnem področju.

V dneh od 19. do 26. junija, kolikor je trajalo naše gostovanje, smo doživeli toliko novega in prijetnega, da je vse težko opisati. Za izredno prijetno počutje gre vse priznanje našim gostiteljem, predvsem vodiču Polanskemu, ki so se izredno potrudili in nam skušali v teh nekaj dneh pokazati in povedati čimveč o svoji zgodovinski preteklosti, na katero so močno ponosni. Na vsakem koraku smo se srečevali s prijatelji naše domovine. Jugoslavija je sinonim za svobodo in zato ni nič posebnega njihova želja "Čuvajte svobodo, čuvajte pridobitve, ki ste jih dosegli pod Titovim vodstvom!"

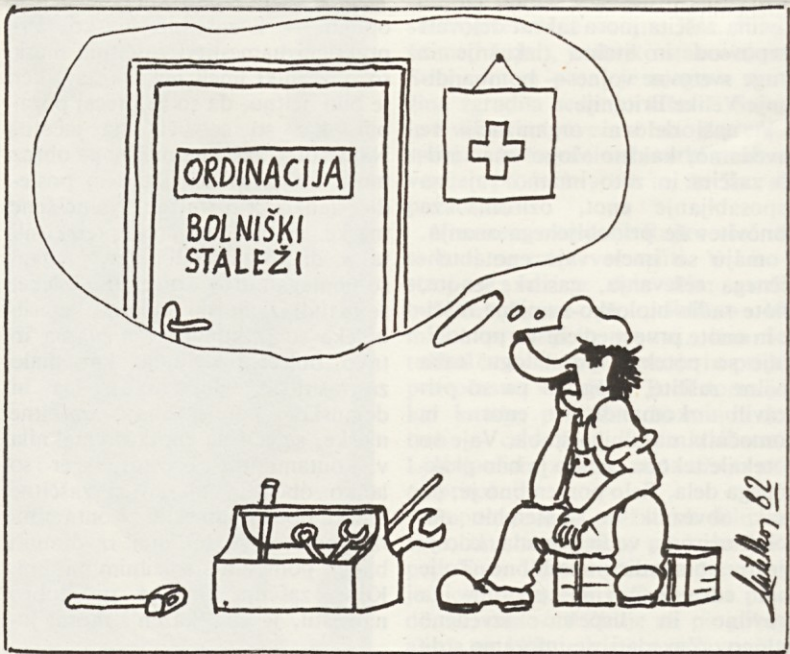
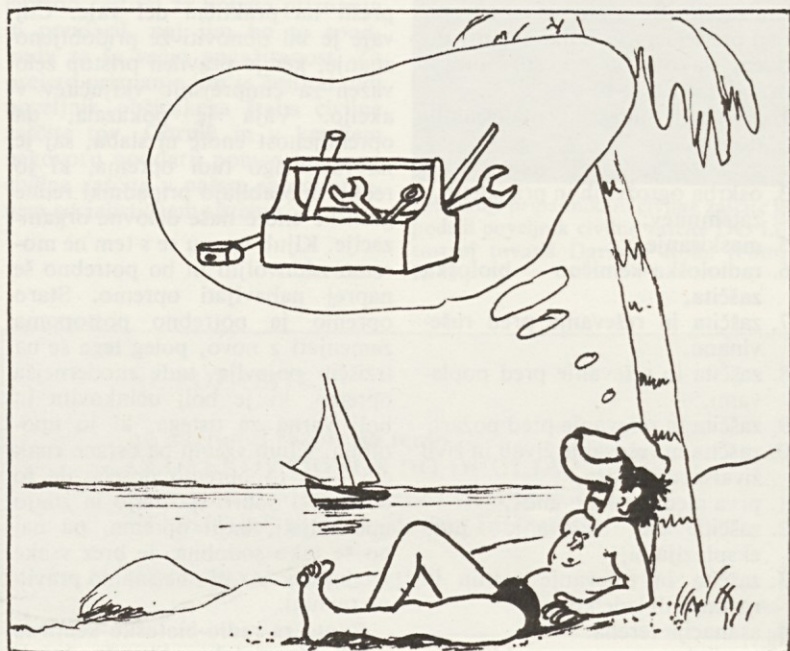
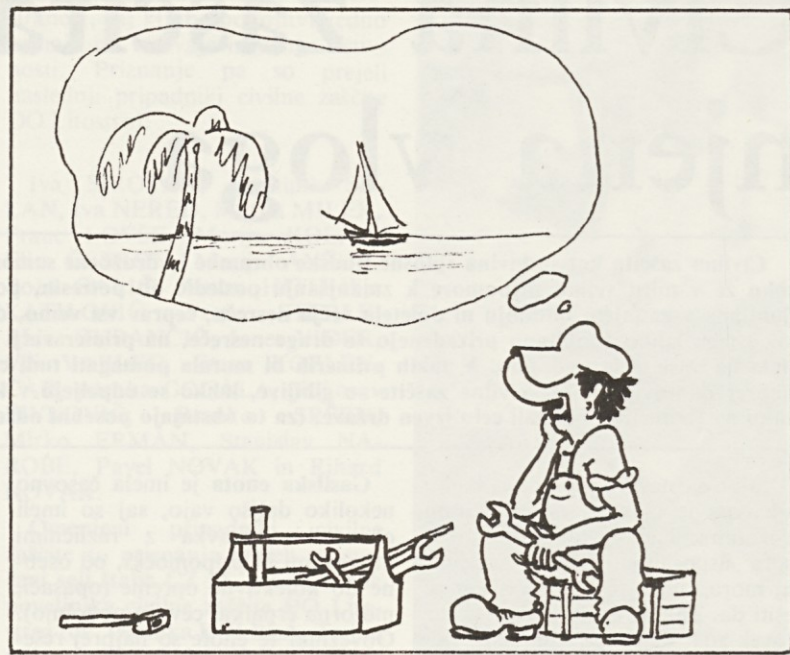
Resnično, naši vtisi in doživetja bodo ostali nepozabni. Prijetno je bilo bivanje v rekreacijskem centru ob jezeru v Jedovicah in na sprehodih po lepo oskrbovanih gozdovih okoli jezera. Nepozabni so vtisi iz ogleda mesta Brna in Olomuca, Blanskega in njegove okolice, nepozabna bo vožnja s čolnom po podzemni reki, ki izvira v kraški jami Macoha. Prekipeva-jočega navdušenja nad lepotami ni mogel zaustaviti niti hlad podzemne

jame niti opozorila pevovodje, naj kapnikov. Kjerkoli smo bili, povsod nas je spremljala pesem in vsi so ji radi prisluhnili. Enkratna je bila izvedba pesmi "Vsi smo venci bejli", ki smo jo zapeli v kapeli, posvečeni v spomin bitki treh cesarjev, znani kot bitka pri Slavkovem. Okolje je veličastno vplivalo tudi na naše razpoloženje, in nič posebnega ni, da so bili nad izvedbo pesmi navdušeni tudi slušalci obiskovalci tega pomnika. Zgodovinskih znamenitosti smo si ogledali toliko, da vseh niti naštetih ne moremo.

Koncert našega in češkega pihalnega orkestra v Blanskem. V kulturnem domu v Blanskem pa je imela v času gostovanja svojo razstavo tudi Fotofilmska sekcija, s čimer smo se češkim prijateljem oddolžili za razstavo fotografij, ki so nam jo pripravili v Litostroju (Foto: P. Poženel)

POLETNA RAZMIŠLJANJA

hodnikov in se odbijala od sten in pazimo na svoje glasove. Slovenska pesem se je razlegla po podzemnih

Povemo naj le to, da smo imeli s pevci mešanega pevskega zbora ČKD Blansko družabni večer, ki nam bo ostal v nepozabnem spo-

minu. Pevci enega in drugega pevskega zbora smo kar tekmovali v predstavitvi svojih pesmi. Tudi naši godbeniki niso počivali. Imeli so dva koncerta, enega so izvedli sami, drugega pa skupaj s kolegi iz Blanskega.

Naklonjeno nam je bilo veliko pozornosti in celó vreme, ki rado kaj ponagaja, nam je bilo naklonjeno, tako da so bili vtisi še lepši. Program, ki so nam ga pripravili prijatelji iz Blanskega, je bil izredno natrpan, vendar smo pevci vedno našli čas tudi za petje. Če je bilo tega premalo čez dan, smo to nadoknadili v večernih urah in naša pesem je zvenela še dolgo v noč.

Peli smo na vsej poti in ker "Kdor poje, ne misli slabo", so ta pogovor upoštevali tudi obmejni organi Češkoslovaške in Jugoslavije in nam omogočili hiter prehod čez mejo.

Danes smo vsak na svojem delovnem mestu, z nami pa so nepozabna doživetja, nabrana na popotovanju po Češkoslovaški.

M. KREFT

Največkrat izgovorjena beseda

"Litostroj, Litostroj, Litostroj..." so bile besede, ki sem jih zaslišala, ko sem takoj po šesti uri zjutraj stopila v našo telefonsko centralo. Telefonistka mi ni utegnila niti naglas odzdraviti, ampak mi je v pozdrav le pokimala.

Verjetno ni Litostrojčana, ki ne bi vedel za našo telefonsko centralo in za telefonsko številko 556-021. Prav to pa je bil tudi vzrok, da smo se odločili, da predstavimo v našem časopisu še naše telefonistke, ki jih sicer po glasu skoraj vsi poznamo.

V naši telefonski centrali, kjer je tudi teleprinter, so zaposlene štiri uslužbenke, in sicer: **Jožica ŽAKELJ**, ki opravlja dela in naloge že polnih 33 let, je pa tudi vodja oddelka za PTT — telefonska centrala in vložišče; **Kristina Jančar**, ki je v Litostroju 28 let, v telefonski centrali pa je zaposlena od leta 1965; ter **Marija Došen** in **Doka Budaj**, ki pa sta v Litostroju krajši delovni čas in sta bili trenutno na bolniški. Tako sem se pogovarjala le z Jožico in Kristino. Vendar pa to med rednim delovnim časom ni bilo lahko, saj je telefon nenehno brnel. Vendar mi je po dvakratnem obisku le uspelo izvedeti nekaj o njihovem delu.

Delavnik naših telefonistk se začne takoj zjutraj ob šesti uri, konča pa se med 18. in 20. uro, odvisno od dela na teleprinterju. Po 14. uri je prisotna le ena od uslužbenk, ki pa mora opraviti delo za dva, kajti telefoni tudi v popoldanskem času nenehno brnijo. V popoldanskem času je večina telefonskih klicev zasebnih, sicer pa je teh izredno veliko tudi v dopoldanskem času. To pa je tudi eden od vzrokov, da je naša telefonska centrala tako obremenjena, saj so dnevi, ko je število zasebnih telefonskih klicev enako številu službenih. To pa je že podatek, nad katerim se velja zamisliti. Seveda to ne velja le za klice na številko 556-021, enako je s številom pozivov iz delovne organizacije. Telefonske zveze ne iščejo le na ljubljanskem območju ali v Sloveniji, temveč je izredno veliko medkrajevnih pa tudi mednarodnih telefonskih pogovorov. V razmislek vsem nam so

mi telefonistke povedale, da stane telefonski pogovor med Ljubljano in Beogradom na minuto 12,00 dinarjev. Mesečno naša delovna organizacija plačuje za telefonske pogovore okoli 350.000,00 dinarjev. Ta številka zgovorno dokazuje, da je naše ravnanje z družbenimi sredstvi, med katera vsekakor spadajo tudi telefonski klici, skrajno neodgovorno, lahko bi rekli kar zapravljivo. Prav tako ta številka tudi dokazuje, da se ne obnašamo stabilizacijsko, še zlasti ne, če k temu prištejemo redni delovni čas, ki ga izgubimo na račun iskanja zasebnih telefonskih zvez. Tovarišici sta povedali, da je bilo pred leti število zasebnih telefonskih pozivov (v tovarno kot iz nje) skoraj za polovico manjše, vsi pa vemo, da nas pred nekaj leti v Litostroju ni bilo polovico manj zaposlenih. Še zlasti pa je ta številka večja pri medkrajevnih pogovorih z večstokilometrov oddaljenimi kraji, torej med jugoslovanskimi republikami.

Že tako zahtevno delo v telefonski centrali še bolj otežkoča stara in dotrajana aparatura, ki je zares že muzejski primerek (Foto: E. L.)

Naše telefonistke se močno veselijo dne, ko bo v našo delovno organizacijo pripeljana in montirana nova telefonska centrala, ki jo bo dobavila Iskra. Dobavni rok je v mesecu septembru, vendar če pričakujemo dobavo z nekaj mesečno zamudo, potem lahko računamo, da bo nova telefonska centrala pričela delovati okoli novega leta. Njena zmogljivost bo neprimerno večja kot sedanja, vendar se telefonistke bojijo začetnih okvar, ki so lahko zelo neprijetne. Sedanja telefonska centrala, ki je poleg centralne, ki jo imajo v Trbovljah, še edina v Sloveniji in bo po odkloplitvi po vsej verjetnosti postala muzejski primerek, je bila zelo redko v okvari. Ob tem bi se seveda lahko vprašali, zakaj potem potrebujemo novo, če pa še ta skoraj brezhibno deluje? Z razširitvijo Litostroja, ki ga bomo tudi v naslednjih letih dograjevali, se množijo tudi objektivne zahteve po novih telefonskih priključkih, ki so nujni za normalno odvijanje poslovnega procesa, zmogljivosti sedanje telefonske centrale pa tem zahtevam ne zadostuje.

Človek bi oglušel...

Da pa je to res, lahko tudi sami ugotovimo pri iskanju telefonskih zvez, ki jih je celo po internih številkah zelo težko dobiti. Zmogljivost nove telefonske centrale bo zadostovala tudi v primeru, če bi se litostrojski proizvodni program podvojil, to pa pomeni, da smo se odločili za investicijo premišljeno, upoštevajoč dolgoročni razvoj Litostroja. Cena nove centrale je 12 milijonov 800 tisoč novih din.

Z otvoritvijo temeljne organizacije Transportna vozila in naprave smo v tem tozdu montirali tudi manjšo telefonsko centralo, ki delno razbremenjuje oziroma bolje rečeno dopolnjuje obstoječo. Ob tem pa naj pripomnim, da niso redke kritike, ki se nanašajo na telefonsko centralo v tozdu TVN, kjer je težko priti do interne zveze, ker pač ni nikogar, ki bi klic zvezal z drugo številko. Vso pohvalo pa lahko izrečemo uslužbenkam v stari centrali, ki svojega delovnega mesta ne zapustijo, ne da bi bila vsaj ena prisotna niti za trenutek, celo med malico ne. Še zlasti to ni mogoče na dneve med prazniki, ponedeljke in petke, na katere so telefonski klici najštevilnejši.

Delo telefonistk je zahtevno, saj morajo zelo dobro poznati dejavnost posameznih služb, birojev in oddelkov, da lahko telefonske klice vežejo s pravim naslovnikom, kajti ni malo takih, ki ne vedo, kdo določeno problematiko obravnava, niti v kateri oddelku spada. V takih primerih je zlasti potrebna sposobnost telefonistke. Vendar jim to delo ni težko. Zelo pa jih moti neolikanost posameznikov, ki ne dobijo željene telefonske zveze, vendar ne po krivdi naših telefonistk. V takih primerih so nema-

lokrat tudi osebno žaljene z različnim besednim zakladom posameznikov, ki ga imajo nekateri seveda v negativnem smislu zelo bogatega, povrhu vsega pa ga izpovedujejo še tistim, ki niso ničesar krivi. Seveda naše prijazne in ustrežljive telefonistke to moti. Povedale so, da je še vse premalo tistih, ki poznajo telefonski bonton, katerega pa bi seveda moral poznati vsak, preden zavrti telefonsko številko.

V istem prostoru, kot se nahaja telefonska centrala, je tudi teleprinter, ki ga zlasti litostrojski poslovneži dobro poznajo in seveda tudi koristijo. Število teleksov, ki jih Litostroj naslavlja na različne naslove po celem svetu, je okoli šestdeset na dan, približno enako pa je tudi število teleksov, ki jih drugi naslavlajo na našo delovno organizacijo. Tako kot telefonska centrala tudi teleks po svojih zmogljivostih ne ustreza več našim zahtevam. Zato že razmišljamo o možnosti nakupa novega teleksa.

Ves čas, ko sem se pogovarjal s tovarišico Jožico in Kristino, me je motilo pri razgovoru ropotanje teleksa na eni in brnenje telefonskih priključkov na drugi strani. Ko sem ju povprašala, kako je s tem, sta mi povedali, da sta po vseh letih dela kot telefonistki, dobili že poklicno deformacijo sluha, kar jima popolnoma verjamem.

Skoraj vsak dan pa lahko slišimo preko internega ozvočenja tudi različna obvestila, ki nam jih posredujejo telefonistke. Pokazalo se je, da tovrstnih klicev ne slišijo vsi Litostrojčani, ker je ozvočenje slabo. Menili sta, da bi bilo o tem potrebno tudi razmisliti in seveda kaj ukreniti, da se stanje izboljša.

Tovarišica Jožica Žakelj pa poleg telefonske centrale skrbi še za vodenje vložišča in arhiva naše delovne organizacije. Povedala je, da so zaposleni v vložišču z delom obremenjeni, vendar še nekako gre, huje pa je z arhivom, kjer nimamo niti ustrezno usposobljenega strokovnega kadra niti prostora. Sedaj se arhiv nahaja v kletnih prostorih Izobraževalnega centra, ki pa jih bomo morali zaradi njihovih potreb čimprej izprazniti.

Veliko bi lahko še napisali o pristrskih uslužbenkah v naši telefonski centrali. Mimogrede naj omenim, da sta dejali, da Litostroja prav gotovo nima nihče tako rad, kot one, saj tudi nihče tolikokrat ne izgovori njegovega imena. Beseda Litostroj je tudi meni odmevala v ušesih še dolgo, saj je v tako kratkem času tolikokrat izgovorjene še tudi nisem slišala.

S. Mrkun

Zapostavljen poklic snažilke Ančke

Kako cenimo delo z metlo

Nič kaj prijetno, a zelo potrebno delo čistilke Ančke (Foto: E. L.)

Večina tistih, ki pridejo v halo pločevinarne z južne strani ali v objekt 006 na delovno mesto Montaže, lahko sreča čistilko, ki pridno pometa halo. To je Ančka, ena pridnih čistilk z Dolenjske. Vedno je dobre volje in z vsakomer rada poklepeta. Tako nam je tudi povedala, da na tem delovnem mestu dela že 11 let, zasluži 9000 din in ima dela za celih 8 ur dovolj. S tem delovnim mestom je zadovoljna, ker pač meni, da se delati mora, če se hoče zaslužiti, vendar se ji zdi, da premalo zasluži.

Njena delovna orodja so metla, lopata, samokolnica in še nekaj čistilnih sredstev, čisti pa delovne prostore Montaže v pločevinarni, stranišče v tem delu hale in občasno tudi prostore na 14. polju skupaj s straniščem.

O sanitarijah v tem delu pločevinarne bi lahko rekli, da so ene najbolj čistih v naši tovarni, kajti pridna Ančka jih v 8 urah pomije po pet ali šestkrat. Vsakič, ko pride, ima kaj za počistiti, kajti kaže, da obiskovalcem tega stranišča ni dosti mar za snago in red in če le morejo poskrbijo, da ima Ančka dovolj dela. Nekateri to počno iz nagajivosti ali pa iz objestnosti, kajti kako naj bi drugače rekli temu, če se v odtočni cevi stranišča najde razbita steklenica ali čistilna volna in še različne druge stvari. Tako je včasih potrebna celo intervencija gasilcev! Sprašujemo se, zakaj nekateri to počenjajo in kje je njihova kultura in zavest?!

Čiščenja ne smatramo za težko delo, kajti "metlo gonit" ni tako težko, pa tudi metla, lopata in samokolnica ne sodijo med težka delovna orodja. Vendar dostikrat slišimo izjave, da takšnega dela ne bi opravljali za noben denar! Premalokrat se vprašamo ali je tovrstni poklic zadosti plačan. Čemu vse so izpostavljeni ljudje, ki takšna dela opravljajo? Nekateri jih opazujejo s posmehom — češ, poglej, samo za čistilko je sposobna.

Vendar zakaj? Mar ni vsako delo častno? Ali ne prispeva čistilka k produktivnosti tako kot ostali? Če na primer ugotovimo, da je ena čistilka bolj pridna kot druga, zakaj je potem tudi ustrezno ne plačamo, saj bi bila to tudi stimulacija zanj, tista manj pridna pa bi se začela zavedati, da se splača malo potruditi in bolj delati. Tudi pri osebni oceni naj bi se poudarila prizadevnost pri delu!

Premalo pa o naših čistilkah govorimo in pišemo kot o deficitarnem kadru. Poudarjamo razne druge deficitarne poklice, poklic čistilke pa zanemarjamo. Če vzamemo, da imajo deficitarni kadri med drugim tudi pravico do kadrovskega stanovanja, se lahko takoj zavemo, da še nismo slišali, da bi stanovanje te kategorije dobila katera od čistilk. Zakaj je temu tako?

Mogoče se bo kdo nad tem člankom zamislil, vsekakor pa bi se morali tisti, ki so odgovorni za delo čistilk in za njihovo nagrajevanje. Čas je, da začnemo ukrepati tudi po tej plati!

Š. S.

HODIJO NA SEJE IN KONGRESE, POROČIL PA NOBENIH...

Srečanje borcev NOV

Tradicionalno srečanje udeležencev NOV ob dnevu borca je bilo 2. julija v prostorih delavske restavracije. Pripravila ga je naša delovna organizacija skupaj s Krajevno skupnostjo Litostroj.

Udeležba članov je bila zadovoljliva, čeprav ugotovljamo, da je bilo med udeleženci bolj malo aktivnih Litostrojanov. Veseli pa smo bili, da so se srečanja udeležili tudi naši nekdanji sodelavci, ki so že upokojeni.

O pomenu praznovanja 4. julija je spregovoril inženir Jože Kušar. Kulturni program so izvedli pevci mešanega pevskega zbora Litostroj, ki so zapeli Pesem o svobodi, Hej tovariši in Tri dalmatinske, član pevskega zbora pa je tudi recitiral pesem Mauthausen. Za zabavni del srečanja pa so poskrbeli Veseli Šentvidčani s svojima pevcema. K prijetnemu razpoloženju so svoj delež prispevali tudi delavci delavske restavracije Litostroj.

Ob končanem srečanju so si borci zaželeli veliko zdravja in ponovno srečanje čez leto dni.

M. Kreft

V spomin

Meseca marca smo se poslovili od našega dolgoletnega sodelavca, tov. Ignaca ZUPANČIČA.

V Litostroju se je zaposlil kot čistilec že leta 1960 in na tem težkem delovnem mestu marljivo in prizadevno delal, dokler zaradi zdravstvenih razlogov ni bil premeščen med navezovalce bremen. Tu je delal do svoje pretrane smrti.

Cenili smo ga kot tihega in marljivega tovariša in takega bomo ohranili tudi v našem spominu.

Sodelavci iz jeklolivarne

Odšli so v pokoj

V mesecu aprilu smo se poslovili od našega dolgoletnega sodelavca tovariša Marjana KONJARJA

V Litostroju se je zaposlil 15. septembra 1955. leta. Delal je kot električar v skupini za vzdrževanje žerjavov — v obratu elektrovzdrževanje strojev in naprav TOZD IVET.

Zdravje tovarišu Konjarju ni dopuščalo, da bi dočakal redni pokoj, zato je bil v aprilu invalidsko upokojen.

Želimo mu, da bi v pokoji čimprej okrevljal in prijetno preživljal zasluženi počitek ter da bi nas večkrat obiskal.

1. julija je ošel v pokoj tovariš Ivan ČERNOŠA, zaposlen v tozdu Obdelava kot kontrolor I.

Tovariš Černoša je eden izmed veteranov Litostroja, saj je prišel k nam že leta 1947, kar nam pove že njegova osebna številka 15, in mu ostal zvest vse do upokojitve. V tem plodnem in ustvarjalnem obdobju moramo predvsem poudariti njegovo dolgoletno delo na področju vodoravnega vrtnanja in rezkanja.

Od leta 1976 je delal v službi kakovosti kot kontrolor I.

Tovariš ČERNOŠA je bil znan kot miren, vesten in prizadeven delavec.

Svoje bogate izkušnje je vedno prenašal na mlajše sodelavce, aktiven pa je bil tudi v delu samoupravnih organov.

Za trud, ki ga je vložil v delo in razvoj Litostroja, se mu iskreno zahvaljujemo in mu želimo še veliko zdravja in veselih trenutkov.

Čestitke

V septembru se bodo srečali z Abrahamom naši dolgoletni sodelavci:

Milenko BILANDŽIČ iz sive livarne ter Ciril PETERCA in Karel SAJE, oba iz jeklolivarne.

Ob tem lepem jubileju jim vsi sodelavci tozda PUM - LIVARNE iskreno čestitamo in jim želimo še enkrat toliko zdravih in srečnih let.

V juliju se je srečala z Abrahamom naša dolgoletna sodelavka Nada PIVK.

Ob tem lepem jubileju ji vsi sodelavci tozda PUM LIVARNE iskreno čestitamo in ji želimo še enkrat toliko zdravih in srečnih let.

1. julija je praznoval 50. rojstni dan CIRIL BRENCIČ iz tozda Proizvodnja preoblikovalne opreme. Ob tvoji 50. obletnici, namesto običajnih želja ugotovljamo, da nas je še mnogo, ki gremo za teboj. In ko bodo ta leta pritekla do enega izmed nas, želimo biti takopolni življenja in smeja, kot si zdaj ti!

Zdravo, vojaki!

Sonce neizmerno peče, temperatura raste, raste pa tudi lenoba za pisanje naše rubrike. Vročina vpliva tudi na vas, vojaki, kajti malo je vaših pozdravov, da sploh ne govorim o kakšnih prispevkih iz vojaškega življenja. Iz pozdravov pa je razvidno, da ni več toliko težav s prejemanjem časopisa, zanima vas v glavnem le, po kakšnem času se morate zaposliti v podjetju po odslužitvi vojaškega roka. Zato ponovno poudarjamo:

Delavec, ki je odsoten z dela zaradi odslužitve oziroma doslužitve vojaškega roka, se ima pravico v 30 dneh od dneva, ki je v vojaški knjižici zapisan kot zadnji dan vojaškega roka, vrniti na delo v to temeljno organizacijo k svojim prejšnjim delom in nalogam ali k drugim delom in nalogam, ki ustrezajo njegovi strokovni izobrazbi in z delom pridobljeni delovni zmožnosti.

Prav tako ponovno poudarjamo, da morate ob nastopu v službo imeti naslednje dokumente: vojaško knjižico, osebno izkaznico, odjavno prijavi list (tisti, ki bivate začasno v Ljubljani). Brez navedenih dokumentov se ne morete zaposliti in s tem povzročate težave in seveda nezadovoljstvo sebi in nam.

Pozdrave pa so nam poslali:

Rasim Arnautović iz Niša, Žarko Pirnat iz Slavonskega Broda, Rajko Glač iz Valjeva, Predrag Pavlovič iz Ajdovščine, Milan Vtič iz Bjelovara, Ivan Branković iz Hadžičev, Darko Verbnik iz Banjaluke, Slavko Radović iz Prištine, Zvonko Magdalenič iz Maribora, Mirsad Livadić iz Banjaluke, Igor Grum iz Skopja, Brane Cerar iz Kumanova, Janez Molek iz Bileče, Boštjan Škulj iz Banjaluke, Aleš Pernek iz Ljubljane, Grozdan Mandić iz Beograda, Bojan Hribar iz Knina, Fikret Burzić iz Bijeljine, Dragutin Poljak iz Trebinja, Franc Strniša iz Prištine, Edvard Tominec iz Vipave, Nikola Četnik iz Lastova, Darko Zanoškar iz Lastova, Damijan Šeme iz Kraljeva, Franc Mustar iz Velike Gorice, Oliver Lavtižar iz Štipa, Miran Štrubelj iz Celja, Edvard Brenčič iz Bileče, Bruno Reja iz Prištine, Stjepan Prašnički iz Ljubljane, Anton Adamič iz Sombora, Vili Pelko iz Sombora, Milan Muršič iz Zenice, Ramiz Kurtović iz Travnika in Bojan Cof iz Varaždina.

Tudi mi pošiljamo vsem vojakom širom naše domovine prav lepe pozdrave in jim želimo veliko uspehov v njihovih enotah ter da bi z vso zavestjo varovali našo domovino.

V. Štruklec

Staro se umika novemu

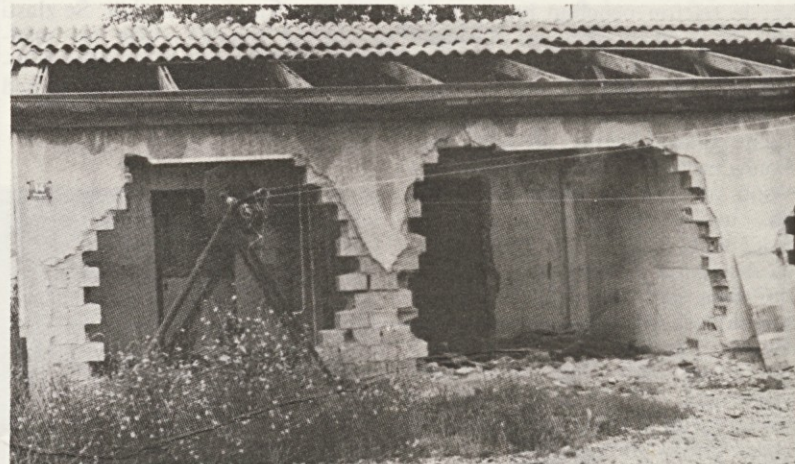
Stanovalci samskega doma III so končno le doživeli preselitev v boljše domove na Djakovičevi cesti, kjer bodo lahko prebivali v normalnih pogojih.

Domova, III v Stegnah in IV na Djakovičevi cesti 57 (provizorij), sta bila v tem letu predvidena za rušenje zaradi nove obvoznice, katere gradbišče je vedno bližje.

Tudi sosesčina barakarskega naselja ni več dopuščala normalnega vzdrževanja, zato smo se odločili, da ta dom predčasno porušimo.

19. julija smo samski dom izpraznili ter ga ob 10. uri predali SIS za ceste, ki je takoj pričel z rušenjem. Več o vzrokih predčasnega rušenja smo pisali že v letošnji prvi številki časopisa.

Ob tej priliki naj obvestimo tudi stanovalce vseh drugih naših samskih domov, da dela na novem samskem domu ob Celovski cesti hitro napredujejo.

Vselitev bo mogoča že ob koncu leta. V njem smo odkupili 38 dvoposteljnih sob. Poleg restavracije bodo tu tudi klubski prostori, športni objekti ter prenočišča za sorodnike in obiskovalce.

Stanarine bodo sicer nekoliko višje kot v ostalih naših domovih, zato pa bodo na voljo številne druge ugodnosti.

Prijave za preselitev že sprejemamo, zato je najbolje, da se vnaprej dogovorita po dva stanovalca, ki želita stanovati skupaj.

S. Kocjan

OBVESTILO

Sporočamo vsem sodelavcem, da prirejamo v mesecu avgustu potovanje v Brno na Češkoslovaško.

Cena potovanja na osebo je:

ekonomska: 4700. - din
regresirana: 2820. - din

Prijave sprejema oddelek počitniških domov tel. 363 ali 366.

Vabimo vas, da potujete z nami!

Obvestilo

Na zahtevo delovnih organizacij je Samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljana sprejela sklep, da podaljša rok za prijavo na razpis za vključevanje soinvestitorjev v stanovanjsko gradnjo, ki je bil objavljen 14. 5. 1982 v posebni prilogi Ljubljanskega dnevnika. Vse ostale informacije v zvezi z razpisom lahko dobite pri predsednikih stanovanjskih komisij tozds oziroma v Kadrovskem splošnem sektorju, v oddelku za stanovanjska vprašanja.

Zahvale

Ob prerani in boleči izgubi mojega sina Damjana BREŠČAKA se zahvaljujem vsem sodelavcem TOZD PZO in DS SSP za cvetje in materialno pomoč ter za spremstvo na njegovi zadnji poti.

Zlata Breščak z družino

Ob moji upokojitvi se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem v tozdu Obdelava in kontroli ter vodstvu za lepe želje ob poslojitvi.

Lepa hvala sodelavcem za darilo, katero mi bo drag spomin.

Ivan Čemažar

Svojim sodelavcem in še posebej tovarišici Plazovi ter tovarišema Zeliču in Lazniku se lepo zahvaljujem za obisk na domu in darilo, ki so mi ga prinesli v času bolezni.

Vinko NUČIČ
TOZD OB

Pod vročim soncem Egipta

Biti predstavnik v tujini — pa čeprav samo litostrojski — se sliši zelo vabljivo in zanimivo. Takoj pomisliš na potovanja, najrazličnejša srečanja, življenje v tujini in podobno. Skratka, ustvariš si vtis svetovljanja, ki zna uživati življenje. Kljub temu pa je tako življenje težko in naporno. Povezano je z veliko mero odgovornosti, znanja in iznajdljivosti ter sposobnostjo prilagajanja. Še posebej, če živiš in delaš v deželi, kjer vladajo povsem drugačni klimatski, politični in življenjski pogoji, kjer sta jezik in mentaliteta ljudi tako različna od naše. Vse to je izkusil na lastni koži tudi naš bivši predstavnik v Egiptu ing. Nikola Knežević, ki se je po štiri in pol letnem delu, aprila letos, vrnil iz Kaira. Tam je bil predstavnik našega urada oziroma predstavništva Cairo office, ki je bil ustanovljen natanko pred dvajsetimi leti — točneje 1. oktobra 1962.

Kako postaneš predstavnik v tujini?

Tovariš Knežević je po poklicu diplomirani strojno - ladjedelniški inženir, v Litostroju pa je zaposlen že 18 let. Dela v tozdu Prodaja, že pred odhodom v Kairo pa je tesno sodeloval z našim tedanjim predstavnikom v Egiptu, s tovarišem Marjanovičem, ki je bil tam celih 17 let. Novi predpisi pa so prepovedali tako dolgo dobo službovanja v tujini, zato je bil tovariš Knežević, ki je delo poznal, tudi najprimernejši, da zamenja tovariša Marjanoviča.

Službo v Kairu je nastopil 1. decembra 1977. leta. Dva meseca je delal še skupaj s prejšnjim predstavnikom, potem pa je delo nadaljeval samostojno. K sreči je razmere in pogoje nekoliko poznal od prej, saj je bil leto poprej dva rat v Kairu, zato tudi ni pri popolnoma v neznano.

Kljub temu je bilo v začetku težko. Prišel je v takrat 9-milijonsko mesto, ki prav zaradi svojega številnega prebivalstva vzbuja še večji občutek osamljenosti, privaditi pa se je moral tudi na nov način dela, drugačen delovni čas in predvsem na veliko vročino. Mi se pri tožujemo že nad 30 C, leta 1978 pa je bilo v Kairu kar 48 C. In, da bi bila stvar še težja, je v tem času tovariš Knežević tam tudi zbolel zaradi nekkih bakterij, ki so povzročile zastrupitev ledvic. Zdravljenje najnavadnejše bolezni pa lahko postane v tujini kaj kmalu nevarno, saj ne veš kakšnega poretka je bolezen. Zato se je v tem času vrnil domov, kjer so ga tudi dokaj kmalu pozdravili.

Življenje v Kairu

Teklo je po dokaj ustaljenem dnevnem redu. V prvi vrsti ustaljene in utečene naloge v službi, potem pa prosti čas in prosti dnevi, kjer petki zamenjujejo naše nedelje. Tem navadam je prilagojena tudi predstavniška in diplomatska dejavnost, zato seveda ni bil izjema niti naš urad.

Ogromno mesto Kairo, ki leži na bregovih mogočne reke Nil, ni posebno lepo in prijazno mesto. Vroče je in prašno, z bolj malo zelenja in z gostim ter za naše pojme izredno neorganiziranim prometom. Že po avtomobilih na cestah in po

mestnih četrtih lahko opaziš veliko družbeno diferenciacijo na revne in bogate. Ta razlika pa se po Naserju, to je približno v dvanajstih letih, še bolj pogloblja. Posebej je to postalo očitno pri egiptovski politiki "odprtih vrat" v trgovski menjavi, kjer je cvetelo prekupčevalstvo in sistem "znajdi se kot se sam najbolje znaš". Zdaj so se na široko odprta vrata uvoza malo priprla, saj je tudi egiptovska vlada

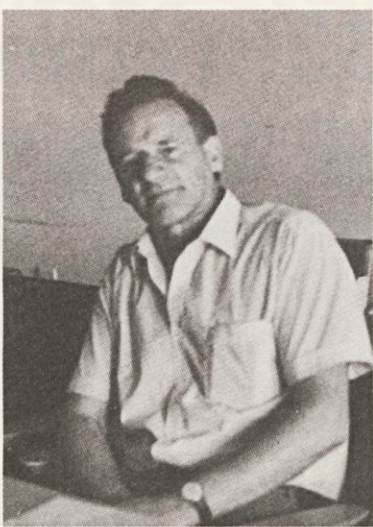
Še vedno uporabne pa tudi turistično zanimive karavanske poti po vročem arabskem pesku

sprevidela, da bo treba posvetiti več poudarka lastni proizvodnji in razvoju. To je za Egipt še posebej pomembno, saj tu še vedno vladajo neke vrste fevdalno - kapitalistični odnosi.

Tovarišu Kneževiću je bilo življenje olajšano v toliko, da je stanoval v litostrojskem najemnem stanovanju v območju Zamalek. To je območje na približno 5 km dolgem

in okrog 800 m širokem otoku, kjer živijo vsi tuji predstavniki, diplomati in ostali tujudi. Tu je tudi več zelenja, značilno pa je, da je tudi manj vroče podnebje kot v mestu. Vročino blaži veter, obenem pa je tudi vsaj za dve stopinji hladnejše.

Kot samec, je tovariš Knežević preživel dneve dokaj enolično. Stanovanje mu je pospravljala neka ženska, hranil se je v glavnem zunaj, malo je tudi potoval, po potešitvi radovednosti za nočnimi lokali s trebušnim plesom, pa se je raje napolnil v kino. Z domačini se ni kaj prida družil, ker mu tudi arabska hrana ni najbolj ugajala, rad pa je zašel v družbo Jugoslova-

nov in naših družin. Tu so si navadno pripravljali naše vrste hrane in najboljše med njimi so bile odlične vrste rib, ki so ob vsem tem tudi zelo poceni. Kar nenavadno za Kairo, ki ne leži ob morju je, da ima tako založene ribje tržnice. Človek se skoraj ne bi čudil, da so bile tovarišu Kneževiću ribe najbolj všeč — kako tudi ne, saj je po rodu iz Šibenika! Arabska hrana pa je za njegov okus premočna in preveč začinjena.

Kako je v Egiptu z vodo?

To, da je vode tam bolj malo (razen v strugi in delti Nila in v

Asuanskem jezu) je splošno znano, zelo znana pa je tudi bolezen bilharzija, ki je nevarna približno kot sifilis in zaenkrat še neozdravljiva. Je strah in trepet turistov v Egiptu, kljub temu pa je nevarnost okužbe le v stoječih vodah okrog Nila in v raznih mlakužah. Ravno zaradi tega se z njo okuži tudi največ otrok (kar 40 odstotkov!), ki v vročih dneh čofotajo po stoječih vodah. Malo pa je nevarnosti, da bi se kakorkoli okužili z vodo iz vodovoda. Zajemajo jo namreč iz sredine nivoja Nila, jo temeljito predelajo oziroma očistijo in s sodobnimi načini oplemenitijo. Kljub temu pa jo mnogi tujudi iz varnostnih razlogov še prekuhavajo. Zanimivo je, da je neka naša jugoslovanska skupina primerjala vzorca beograjske in kairske vode in ugotovila, da je slednja čistejša od naše!

Seveda je stvar malo drugačna na gradbiščih, kjer delavci uporabljajo filtre za čiščenje, ki jih pritrdijo na pipe. Izogibajo se tudi direktnega stika s stoječo vodo in uporabljajo vsaj visoke gumijaste škornje ali zaščitne obleke, pogosta pa je navada, da taka dela opravijo domačini, ki se stika z vodo ne bojijo.

Sicer pa je voda v Egiptu zelo cenjena. To dokazujejo številne primitivne namakalne naprave in kanali po deželi, in zanimanje egiptovske vlade za gradnjo črpalnih postaj, kakršne izdelujemo tudi mi.

Delovni dan in naloge predstavništva

Po političnem preobratu v Iranu, je postal Egipt in z njim Kairo center ekonomske menjave za vzhod. To je takoj pomenilo tudi večji vpliv Američanov in veliko število Japoncev ter nasploh veliko število tujcev v Kairu. Spreminja pa se tudi

ekonomska in trgovinska politika Egipta, zato je tudi konkurenca med tujimi podjetji večja. Največ ugodnosti imajo države, ki lahko egiptovske investicije kreditirajo ali pa ponujajo delo in izdelke pod ceno. To je tudi eden od vzrokov, da smo v zadnjih letih izgubili kar 14 večjih poslov, saj so se ob naši ponudbi pojavili tudi Japonci, ki so nudili tudi kredite. V vseh teh pogojih dela tudi delo predstavnika ni najbolj prijetno.

Osnovna naloga tovariša Kneževića je bilo vzdrževanje Cairo offica z nalogami za izvajanje montažnih del enajstih črpalnih postaj, ene trafo postaje in dveh delavnic. Moral je biti v stalnem stiku z gradbišči, dogovarjal se je z njimi o reševanju tekoče problematike, postavljati plane o izvršitvi pogodbenih rokov in podobno. Ob tem pa se je moral dogovarjati tudi z investitorjem, različnimi ustanovami, nenazadnje pa so bili tu tudi različni problemi z najetimi lokalnimi delavci. Dolga leta je bil vodja gradbišča v Egiptu tovariš Grosman, ki je zelo dobro obvladal svoje delo. To pa je tudi močno olajšalo delo Cairo officu.

V Kairskem uradu je do aprila delalo ob predstavniku Litostroja še pet lokalnih delavcev. Najpomembnejši med njimi je bil prevajalec iz angleščine v arabščino in obratno, ki pa je med drugim opravljal tudi administrativna, interno-knjigovodska in ostala dela, ki so po profilu enaka delu komercialista.

Čeprav so bili nekateri dnevi med seboj zelo različni, so potekali nekako takole: ob osmi uri se je začel 7-urni delovni dan. Najprej sta se z egiptovskim komercialistom dogovorila katere naloge bosta opravila tega dne. Včasih je dnevni ritem zmotil prihod kakšne nove jugoslovanske montažne skupine, sicer pa so imeli sestanke ali srečanja z investitorjem ali z ostalimi kairskimi predstavniki. Enkrat ali dvakrat tedensko so prihajali vodja gradbišča ali kateri od monterjev, temu pa so sledili redni dogovori ali obračuni stroškov. Potrebno je bilo tudi opredeliti dnevne naloge pomožnim delavcem, opraviti zastavljene dnevne naloge, ob koncu dneva pa ugotoviti kaj je bilo storjenega in kaj ne. Včasih pa je tovariš Knežević odšel tudi na gradbišče — to je bilo enkrat ali dvakrat na mesec — pač po potrebi.

Ponovno v Jugoslaviji

Zdaj je tovariš Knežević že od aprila spet doma. Vesel je, da se je

vrnil, saj tudi ni nikoli mislil, da bo ostal v Kairu tako dolgo. Toda za manj časa se taka služba skoraj ne izplača.

Zdaj deluje Cairo office v posebnem delovnem režimu, brez jugoslovanskega oziroma litostrojskega predstavnika. Tovariš Knežević je s tamkajšnjimi delavci v stalnem stiku in nadzoruje njihovo delo, vsake toliko časa pa bo tudi še odšel v Kairo. To je še vseeno veliko ceneje kot redna nastanitev našega predstavnika v Kairu.

Naše možnosti v Egiptu v naprej

Egiptovska gospodarska politika se v zadnjem času spreminja tako, da raje pristajajo, da tuje firme proizvajajo v kooperaciji z egiptovskimi. To spodbuja domačo industrijo in delno zmanjšuje uvozne stroške države in je v skladu z novimi egiptovskimi vladnimi predpisi o povečanju industrijske proizvodnje.

Po informacijah, ki smo jih dobili prejšnji mesec — v juniju, pa namerava Ministrstvo za namakalna dela izdati tendersko dokumentacijo za 16 črpalnih postaj v Zgornjem in Spodnjem Egiptu. Posel naj bi kreditirala Mednarodna banka, kar pomeni prednost za nas. Dokončno bo posel objavljen šele v septembru, ko bodo tudi znani vsi pogoji in bo licitacija. Tedaj bo tudi usoglasen finančni plan ministrstva. Zanimivo za poslovno leto v Egiptu in za plane je, da niso postavljeni od 1. januarja do zadnjega decembra, temveč od 1. julija do 30. junija. Zato se lahko tudi šele jeseni nadejamo prvih resnejših informacij. Naše možnosti za pridobitev tega posla so zelo velike, saj imamo z našimi dosedanjimi črpalnimi postajami zelo dobre reference. Zaradi vsega tega res velja tudi premisliti kaj in kako s predstavništvom v Egiptu v bodoče.

Za tovariša Kneževića je sedaj najpomembnejše, da je doma. Rad se je vrnil in nič kaj težko se ni vživel v staro okolje. Res je prihajal domov tudi v prejšnjih štirih letih, vendar je bilo to v povprečju le po dvakrat na leto. Običajno je združil službeni obisk z dopustom ali obratno, kljub temu pa to ni isto, kot če bi živel stalno tukaj. Službe pod vročim kairskim soncem je sicer konec, stikov z Egiptom pa prav gotovo ne. Sicer pa ga na Egipt vežejo tudi mnogi lepi spomini in če bo treba se bo za krajši čas še vedno rad vrnil nazaj.

M. M.

JEZIKOVNI OSTRUŽKI

Večkrat sem med lektoriranjem opazila napako, ki se je mnogi niti ne zavedajo, ker ni tako očitna, vendar za občutljiva ušesa in oči, kakršna morajo biti moja, napaka seveda je in tudi slovenska slovnica pravi tako.

Napačni so recimo taki primeri:

zgodnjo jutro
nadaljnjo delo
prejšnjo opravilo
širšo priznanje

Oglejmo si, kaj je tu narobe! Napačne so kot verjetno sedaj občutite tudi sami, končnice pridevnika (prve besede, ki stoji pred samoglasnikom in ga dopolnjuje, natančneje določa po vrsti, kakovosti, svojini, količini). Vsi samostalniki v naštetih primerih so srednjega spola (tisto jutro, tisto delo, tisto priznanje). Resda se eni končujejo na — o, eni na — e, vendar to ne vpliva na obliko pridevnika (lepo kolo, lepo morje).

Pridevniki se morajo, ker se nanašajo na samostalni, z njim ujemati v spolu, sklonu in številu. Pridevnik v različnih spolih ima te oblike: *lep*, (moški spol), *lepa* (ženski spol), *lepo* (srednji spol). V srednjem spolu ima pridevnik *običajno* končnico — o, ne pa vedno!

Nekateri pridevniki in to si pač moramo zapomniti, tisti, ki imajo *pred končnico črke c, č, ž, š, j*, imajo namesto — o — končnico — e:

vroče, rdeče, niže, nadaljuje, zgodnje, širše, naše...

Torej ponovimo naše prej našete napačne primere: ne nadaljnjo delo, temveč *nadaljnje delo*, širše priznanje, *zgodnje jutro*, naše sodelovanje...

In še nekaj! Nekateri pisci morda delajo to napako ne samo zato, ker ne poznajo te izjeme pri pridevnikih srednjega spola, temveč tudi zato, ker jih zapelje končnica samostalnika. Tako, kot se ujemata besedi v primeru *lepa knjiga*, mislijo, da se morata ujemati tudi v primeru *nadaljnjo delo*. Pa je ujemanje v spolu pravilno samo tako: *nadaljnje delo*.

V. Tome

VESTI IZ PROIZVODNE

TOZD Montaža

Količinska realizacija proizvodnje v juniju oziroma I. polletju 1982 (v tonah):

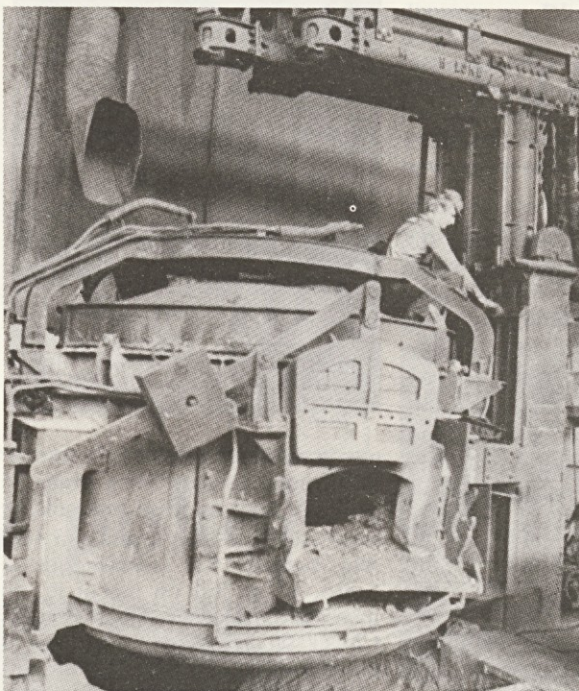
Vrsta proizvoda	junjski plan	junjska realizacija	3 : 3	polletna realizacija	polletni plan	letni plan	5 : 6	5 : 7	6 : 7
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Turbine	152	73,8	48,6	633,0	480	1.400	131,9	45,2	34,3
Črpalke	67	80,1	119,6	715,2	585	1.000	122,3	71,5	58,5
Žerjavi in reduktorji	296	132,9	44,9	632,8	1.276	2.700	49,6	23,4	47,3
Cementarne	9	2,4	26,7	222,9	115	400	193,8	55,7	28,8
Dieselski motorji	81	44,2	54,6	359,5	525	1.000	68,5	35,9	52,5
Strojni deli	12	26,5	220,8	838	50	100	167,6	83,8	50,0
S k u p a j	617	359,9	58,3	2.647,2	3.031	6.600	87,3	40,1	45,9

Minilo je I. polletje leta 1982 in potrebno je analizirati dosežene rezultate. V tem trenutku lahko analiziramo samo dosežene količinske rezultate, ker so nam ti znani. Vrednostni podatki pa nam bodo znani šele ob koncu julija, zato je verjetno še prezgodaj govoriti o dokončnem uspehu oziroma neuspehu.

Če pogledamo (glej priloženo tabelo) doseženo količinsko realizacijo osnovne proizvodnje v I. polletju, ne moremo mimo ugotovitve, da nam kljub izrednemu prizadevanju vseh zaposlenih ni uspelo doseči planirane proizvodnje.

Pri tem pa je potrebno ugotoviti, da smo pod planom samo pri proizvodnji žerjavov in reduktorjev ter

30. remont za vzdrževanje

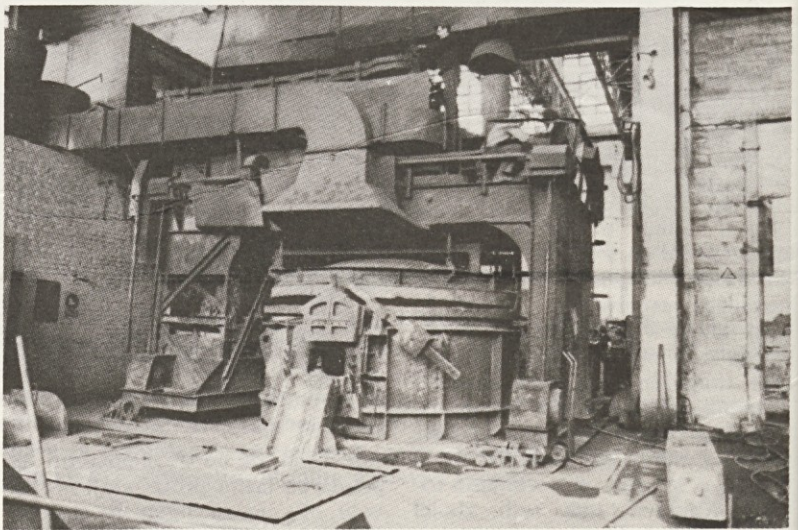

dieselskih motorjev, kjer nam je uspelo realizirati samo 55,1% planirane proizvodnje. Dejstvo, da zaostajamo pri proizvodnji tistih proizvodov, ki v letnem planu osnovne proizvodnje predstavljajo kar 56%, je zato toliko bolj zaskrbjujoče. Poleg vseh težav, ki se še stopnjujejo, pa pričakujemo, da nam bo ob pomoči vseh zaposlenih uspelo izpolniti zastavljeni količinski plan.

Djordje Vuković

12. julija so delavci tozda PUM odšli na kolektivni dopust, s tem dnem pa se je začelo še intenzivnejše delo za delavce Iveta. V tem času moramo opraviti remont vseh strojev in naprav, ki so zaradi dolgoletnega obratovanja — tudi 30 let in več — že "utrujeni" in izrabljeni.

Delavci Iveta moramo s svojo strokovnostjo in iznajdljivostjo te stroje in naprave usposobiti, za kar pa na žalost ni vedno dovolj časa. Zato moramo to opraviti pogosto tudi v podaljšanem delovnem času. To pa v teh dneh sredi julija ni tako lahko! Vsa dela moramo opraviti v pičlih štirinajstih dneh, tako da bodo lahko delavci v livarni jeklene litine po dopustih nemoteno delali naprej.

Na posnetkih so prikazani remontni na dveh elektro obločnih pečeh — 3 in 6-tonskih — in na 5-tonskem žerjavu v livarni jeklene litine. Po tem remontu bomo imeli teden dni predaha, zatem pa nas čaka štirinajstdnevno delo v livarni sive litine. Upamo, da vročina le ne bo prehuda in da bomo delo opravili v naše zadovoljstvo in v zadovoljstvo delavcev v livarnah!

Emerik ŠIMUNIČ

Izvoz viličarjev

Prizadevanja, da bi izvoz viličarjev na konvertibilna tržišča "stekel" v večjem obsegu, so dala prve rezultate. Sicer smo že letos uspeli izvoziti viličarjev v vrednosti US \$ 233.774 ameriških dolarjev, vendar je bil to razdrobljen in naključen izvoz, ki prinaša kup težav pri vzdrževanju viličarjev. Vzporedno so potekala (in potekajo) prizadevanja za organiziran izvoz v večjem obsegu na izbrana tržišča. Kot izvozno perspektivna tržišča smo ocenili: Egipt, Irak, Iran in Venezuelo. Pri obdelavi izbranih tujih tržišč in vzpostavljanju kontaktov z možnimi kupci smo se posluževali uslug predstavništev naših izvoznih podjetij v teh deželah (v Iranu je to firma Progres iz Beograda, v Egiptu naše predstavništvo in Intertrade, v Venezueli predstavništvo Ljubljanske banke).

Prvi rezultat teh naporov je podpis pogodbe s teheransko firmo Jonid Join Stock Company o izvozu večjega števila viličarjev v Iran. Število viličarjev, ki jih ta firma letno uvozi za svoje stranke se giblje med 150 in 200. Uvaža samo viličarje večjih nosilnosti od 5 ton navzgor. V okviru te pogodbe je iranski kupec že odprl akreditiv za 22 viličarjev v znesku US \$ 1.050.379. Gre za široko paleto viličarjev:

1 viličar V 5-ds/2	nosilnosti 5 t
3 viličarji V 8-ds	nosilnosti 8 t
12 viličarji V 10-dst	nosilnosti 10 t
6 viličarjev V 12,5-dst	nosil. 12,5 t

V mesecu juliju bomo odpremili vse našete viličarje razen 6 viličarjev V 10-dst. V juliju pričakujemo

nov akreditiv v višini US \$ 806.420 za novih 23 viličarjev, in sicer:

15 viličarjev V 5-ds/2	nosilnosti 5 t
2 viličarjev V 8-ds	nosilnosti 8 t
6 viličarjev V 10-dst	nosilnosti 10 t

Ker smo po teh akreditivih dolžni dobaviti kupcu še 12 viličarjev V 10-dst, smo spremenili dinamiko proizvodnega plana. Namesto, da bi izgotovili 40 viličarjev V 10-dst v letu 1983, jih bomo 20 kosov iz te komisije izdelali že do konca oktobra 1982, kar je tudi rok veljavnosti akreditiva. Za tako hitro izdelavo teh viličarjev bo potrebno napeti vse sile tako v tozdu TVN, kot tudi vseh sodelujočih v skupnem proizvodni. Najkasneje do konca avgusta je potrebno zago-

toviti manjkajoče uvozne dele in upamo, da bo v tovarni zagotovljena potrebna prioriteta pri uvozu. Zamuda pri roku dobave bi bila nepopravljiva napaka, saj bi prišla pod vprašaj vsa nadaljnja naročila. Ta se pa že obetajo, saj je iranski kupec že napovedal naročilo večjega števila viličarjev V 5,5-ds/T (nosilnosti 5,5 t — terenska izvedba) v mesecu avgustu.

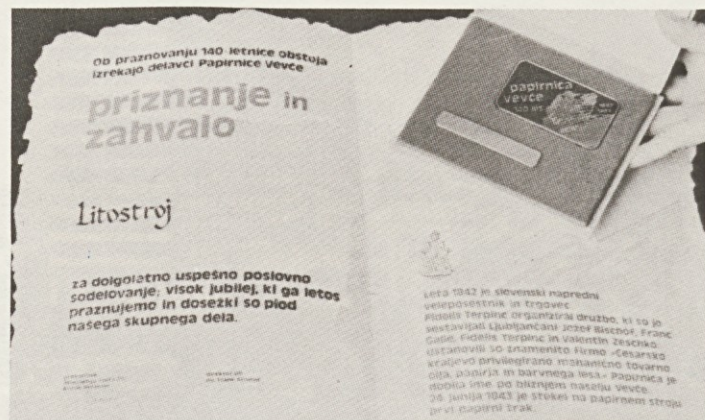
Izvoz v Iran je zelo obetaven, pa tudi težaven. Vsa plačila so v gotovini, kar je danes pri tovrstnih poslih izjemno. Cene, ki jih dosežemo, so ob upoštevanju izvozne stimulacije, primerljive s cenami na domačem trgu (kar je tudi izjemno). Težišče težav realizacije posla pa predstavljajo zelo kratki dobavni roki in dejstvo, da kupec pri vsakem naročilu posega po našem celotnem proizvodnem programu nad 5 t nosilnosti. Zagotavljanje primerne servisiranja je pa tako in tako sestavni del vsakega izvoznega posla.

Za zaključek še o drugih izvoznih prizadevanjih. V Litostroju se tu in tam sliši, da kvaliteta naših viličarjev ni takšna, da bi jih lahko izvažali. Takšne govore so iz trte zvite. Naši viličarji so delani predvsem za domači trg in to v vgradni elementi, ki so na domačem trgu na razpolago. Glavna ovira pri izvozu je mehanski menjalnik, s katerim so opremljeni vsi naši viličarji razen največjih modelov V 10 dst in 12,5 dst. Ti imajo vgrajen uvožen hidravlični menjalnik. V skladu z našimi povečanimi izvoznimi prizadevanji pripravlja konstrukcija izvozne modele vsakega našega tipa viličarjev. Ti izvozni modeli bodo opremljeni z uvoženimi hidravličnimi menjalniki, tako da bodo po tehničnih lastnostih, udobju voznika in zahtevnosti pri upravljanju popolnoma konkurenčni viličarjem drugih vodilnih tujih proizvajalcev. Uvozu menjalnikov se pač ne da izogniti, ker le-teh v Jugoslaviji ne proizvajamo, skušali pa bomo rešiti to vprašanje pri večjih naročilih z začasnim uvozom (zadeva bo še lažja, ker se obeta fleksibilnejša carinska zakonodaja). Pričakujemo, da bomo s tako ponudbo dosegli še večje uspehe pri izvozu viličarjev.

Viličarji čakajo na odhod k iranskemu kupcu (Foto: M. M.)

M. Levstek

PRAZNIK VEVŠKIH PAPIRNIČARJEV

V začetku julija je Papirnica Vevče slovesno proslavila 140-letnico obstoja tovarne. Ob tej priložnosti so se s priznanjem in zahvalo ter lično plaketo spomnili tudi naše delovne organizacije, s katero jih povezuje plodno poslovno sodelovanje. To se je v zadnjem času še posebej poglobilo, saj obsega živahno dejavnost od rekonstrukcije stare turbine v Fužinah (ki bo v kratkem končana), ponudbe in projekta za novo turbino, prav tako v Fužinah, do ponudbe za obnovo opuščene manjše turbine v sami papirnici.

Posebno zanimiv je projekt nove cevne turbine, ker bo vgrajena v obstoječi jez, ki kot zgodovinski spomenik v sklopu starega fužinskega gradu ne sme utrpeti nikakršnih zunanjih preoblikovanj. Tehniki so zahtevane naloge sprejemljivo rešili, zdaj se z zadevo ukvarjajo bančniki — škoda, če bi pri njih zastala.

Vevškim papirničarjem pa ob obletnici iksreno čestitamo!